

KONDA

Barometresi

TEMALAR

Suriyeli Sığınmacılara Bakış
Şubat 2016

(Bu rapor abonelerimizle yaptığımız sözleşmelere uygun olarak yayınlanmıştır.)

KONDA
ARAŞTIRMA VE DANIŞMANLIK

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ.....	4
2. SURIYELİ SIĞINMACILARA BAKIŞ.....	6
2.1. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerle İlgili Son Durum ve Çalışma Alanları	6
2.2. Türkiye'de Sığınmacılar Hakkında Bazı Bilgiler	8
2.3. Kavramsal Çerçeve: Hayalet Yurttaşlar	10
2.4. Yabancılara Bakış: Göçmeni Seçmek	14
2.4.1. Yabancılara Farklılaşan Bakışımız	15
2.4.2. Eğitim ve Ekonomiyle Değişen Göçmen Algısı.....	16
2.4.3. Ekonomik Belirsizlik ve Yabancıya Kapalılık.....	17
2.4.4. Avrupa Ülkelerine Kıyasla Türkiye'de Yabancıya Bakış	18
2.5. Sığınmacıların Toplumsal Kabulü / Statüsü.....	21
2.6. Temas Alanları	23
2.7. Sığınmacıların Ekonomiye ve Güvenliğe Etkisi	33
2.7.1. Kutuplaşma ve Ekonomi/Güvenlik Etkisi	35
2.8. Entegrasyona Bakış.....	38
2.8.1. Anadilde eğitim hakkı.....	40
2.9. Sonuç	43
3. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ	47
3.1. Araştırmanın Genel Tanımı	47
3.2. Örneklem.....	47
4. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI.....	49
4.1. Deneklerin Profili	49
4.2. Suriyeli Sığınmacılar	53
5. TERİMLER SÖZLÜĞÜ	61
5.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler	63

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapora esas olan araştırma 6-7 Şubat 2016 tarihlerinde 27 ilin merkez dahil 98 ilçesine bağlı 136 mahalle ve köyünde 2649 kişiyle hanelerinde yüzyüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

AYIN TEMASI: Suriyeli Sığınmacılara Bakış

Suriye meselesinin hem siyasi gündeme hem de gündelik hayata artan etkisinden dolayı, bu ayın temasında toplumun son 5 yılda gelen 2,5 milyon Suriyeli sığınmacıya yaklaşımını ele aldık. Öteki algısının toplumsal ilişkilerde belirleyici olduğu savından yola çıkarak Ocak'16 Barometresi'nde yaptığımız gibi, görüştüğümüz kişilere gündelik hayatlarında doğrudan temas ettikleri belirli demografik gruplar hakkında sorular sormaya devam ettik.

TESEV Genel Direktörü Özge Aktaş'ın son durumla ilgili tespitinin ve sığınmacılarla ilgili bazı genel bilgilerin ardından, sığınmacıların konumunu ne hukuki ne de hukuk dışı sayılabilecek bir alan olarak, muğlak bir "istisna hali" çerçevesinde düşünmek gerektiğini belirttik. Türkiye toplumunun genel olarak ülke dışından yabancılarla ilgili eğitim, dil, meslek sahipliği ve kısmen de Müslüman olmaları gibi beklentileri olsa da, Suriyelilerin kabul edilmiş olmasını hem ülkenin tarihinden, coğrafyasından kaynaklanan bir sorumluluk, hem de insani görev olarak görüyorlar. Üstelik toplumun yarısı sığınmacılara bir şekilde yardımda bulunmuş. Ancak daha muhafazakâr olan ve sığınmacıları din kardeşi olarak görmeye meyilli gruplar savaş bitince geri döneceklerini de daha fazla inanarak bu sorumluluğu ve görevi benimserken, daha modern gruplar geri dönmeyecekleri inancıyla sorumluluğun üstlenilmesi konusunda daha endişeliler.

Her üç kişiden ikisi haftada en az bir defa Suriyelilerle çarşıda, mahallesinde, toplu taşımada karşılaşılıyor ve elbette en yoğun temas Suriye sınırındaki bölgelerde görülüyor. İnsanların çoğunluğu sığınmacılarla aynı şehirde bulunma fikrini onaylarken, mahalleye, komşuluğa ve nihayet eve/aileye gelindikçe bu onay hızla azalıyor. Ancak sığınmacılarda kamusal hayatta daha fazla temas edenler ve genel olarak daha olumlu yaklaşanlar bu alanlarda temas fikrine daha açıktır.

Bu temas insanlarda kentlerin artık güvensiz olduğu, ekonominin zarar gördüğü, iş imkanlarının azaldığı şeklinde algılar üretiyor. Ekonomik belirsizliğin yabancı düşmanlığı ürettiğine dair teori, geliri, geçimi açısından daha fazla zorlananların sığınmacıların ekonomiye ve güvenliğiyle ilgili daha endişeli olmasında görülebilir. Ancak modern kesimler de daha endişeli ve Ak Partililer dahi genelde az endişeli görünseler de kriz bekleyeni ile beklemeeni arasında yaklaşım fark kolaylıkla görülebilir.

Sığınmacıların kabul edilmeleri, temas ve gündelik hayata etkilerine dair toplumun tespitlerinin bir adım ötesinde giderek çalışma ve oturma izni gibi hukuki çerçevelerle topluma entegre edilmeleri sözkonusu olduğunda, kutuplaşma, özellikle de siyasi kutuplaşma kendini belli ediyor ve entegrasyona bakışın gerek Güneydoğu'daki çatışmalar, gerek Suriye'nin neden bu duruma geldiğine dair görüşlerle benzer yönde şekillendiği anlaşılıyor. Ancak entegrasyonun bir alt başlığı

olarak anadilde eğitim hakkını ele aldığımızda, farklı kesimler kendi taleplerini dillendiriyorlar. Her ne kadar Almanya’da Türk çocukların Türkçe eğitim alması fikri, Türkiye Kürt çocukların Kürtçe ve Suriyelilerin Arapça eğitim almasından çok daha fazla onaylansa da toplumun yarısının üç grup için de anadilde eğitim hakkını desteklemesi Türkiye’nin demokratikleşmesi konusunda önemli bir fırsata işaret ediyor.

Tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde sığınmacıların “istisnai halini” toplum benimsemiş görünüyor ve kalıcı haklar tanınmasından yana değiller, geçici çözümleri destekliyorlar. Toplumun sığınmacıların bir bölümünün kalıcı olacağını, hatta beşte birini 0-4 yaş arasında, yani diğer bir deyişle Türkiye doğumlu olduğunu henüz tam olarak kavramadıkları, buun bir sonucu olarak da genel bir toplumsal uzlaşma ararken kurdukları oyun planında sığınmacıların muğlak durumunun henüz yer almadığı anlaşılıyor.

2. SURIYELİ SIĞINMACILARA BAKIŞ

Bir önceki bölümde kişilerden sonuçlarını değerlendirmelerini istediğimiz Suriye Meselesi'nin en etkilediği ülkeler arasında Türkiye'nin birinci sırada yer alacağını tahmin etmek zor değil. Uzun bir süredir iç savaşın sürdüğü Suriye tüm coğrafyayı ve o coğrafyada tasarrufu olan tüm aktörleri meşgul ediyor. Ortadoğu'da merkezi Suriye olan bir krizin çıkış sebepleriyle ilgili çok farklı analizler okumak mevcut. Ancak, karmaşanın merkezinde din veya mezhep çatışmalarından ziyade global pazarlıkların olduğunu tespit etmek çok güç değil. Dolayısıyla daha rasyonel bir çerçevede gelişen bu pazarlığın içinde Erdoğan, Ak Parti ve Türkiye'nin ne derece aktör olarak yer alabileceğini 2016 yılı bize gösterecektir. Ancak, son 6 yıldır Türkiye'yi Suriye krizi ile ilgili asıl ilgilendiren meselenin sığınmacılar olduğunu söylemek gerekiyor. Biz de bu kapsamda toplumun Suriyeli sığınmacıları nasıl gördüğünü tespit etmeye çalıştık ve Şubat'16 Barometresi'nin tema bölümünü bu konuya ayırdık. Farklı boyutlardan ve açılardan incelediğimiz ve Türkiye halkına dair sıradışı bulgulara ulaştığımız araştırma bulgularına geçmeden önce Suriyeli Sığınmacı Meselesi ile ilgili genel tabloyu algılamaya çalışalım.

2.1. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenlerle İlgili Son Durum ve Çalışma Alanları

Özge Aktaş Mazman, TESEV Genel Direktörü

Suriye krizi 2016 yılı itibariyle altıncı yılına girdi ve yakın zamanda durulacağı benzemiyor. Suriye'den kaçan yaklaşık 4 buçuk milyon kişi¹ Türkiye, Lübnan, Irak ve Mısır'da bulunuyorlar. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Aralık 2015 rakamlarına göre Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı 2.415.494'e ulaştı. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) tarafından 10 ilde kurulan 25 Geçici Barınma Merkezi'nde yalnızca 265.180 Suriyeli yaşıyor. Türkiye'deki Suriyeliler'in yüzde 54'ünü 18 yaşın altındaki çocuk ve gençler, her beş Suriyeli'den birini ise 0-4 yaş arasındaki bebek ve çocuklar oluşturuyor. Bu çocukların önemli bir kısmının Türkiye'de doğduğu biliniyor. Göçmenlerin yüzde 42'si 18-59 yaş arasında.

Türkiye'de bulunan Suriyeliler İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu altındalar. Türkiye Avrupa dışından "mülteci" kabul etmediğinden Suriyeli göçmenlerin hukuki statüleri 2014 yılında çıkarılan "Geçici Koruma Yönetmeliği" ile belirleniyor. "Geçici koruma statüsü"; "mülteci" veya "sığınmacı" statüsünden farklı haklar içermekte. Geçici koruma ile Suriyeliler'e ilk etapta sağlanan haklar "açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul", "geri göndermeme ilkesine uyma" ve "gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması". Bu yönetmelik kapsamında koruma altına alınan Suriye vatandaşlarının biyometrik kayıtları alınarak kendilerine sağlık ve temel eğitim hizmetlerinden yararlanmalarını sağlayan bir kimlik kartı çıkartılıyor. Kayıt altına alınan göçmenler için 2016 Mart'ında çalışma izni çıkarılacağı açıklandı fakat iznin şartları henüz bilinmiyor.

¹ <http://www.3rpsyriacrisis.org/>

Suriyeli göçmenlerin sayılarının çokluğu Türkiye için başa çıkamayabileceği büyüklükte sorunlar ortaya çıkarıyor. Sağlık, eğitim ve belediye hizmetleri yetersiz kalıyor, konut sorunu çözülemiyor. Her ne kadar mevzuat geçici koruma altındaki Suriyeliler'e temel eğitim hakkı tanınsa da çoğu yerde okulların kapasitesi bu nüfusu kaldırmaya yetmiyor, yetse de dil ve uyum sorunları aşılamıyor. Halihazırda sorunları olan istihdam pazarının tansiyonu göçmenlerin arz ettiği ucuz emekle birlikte artıyor. Türkiye'de de henüz çalışma izinleri olmayan ve kayıtlı çalışmayan Suriyeli göçmenler oldukça dezavantajlı şartlarda kayıtdışı çalışıp, çoğu yoksulluk sınırının altında yaşıyor.

TESEV'in geçtiğimiz aylarda düzenlediği Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler'in Yönetimi konulu konferansında tüm ilgili paydaşların hemfikir oldukları mesele göç yönetiminde kamu kuruluşları arasında ve merkez-taşra arasında koordinasyon eksikliği. Ayrıca Suriyeliler ve genel kamuoyu ise Suriyeliler'e verilen statü ve haklar konusunda yeterince bilgi sahibi değiller. Bu durum Suriyeliler'in bazı hizmetlere erişimini kısıtlarken, kamuoyunda Suriyeliler için "kaçak göçmen" algısını yeni üretiyor.

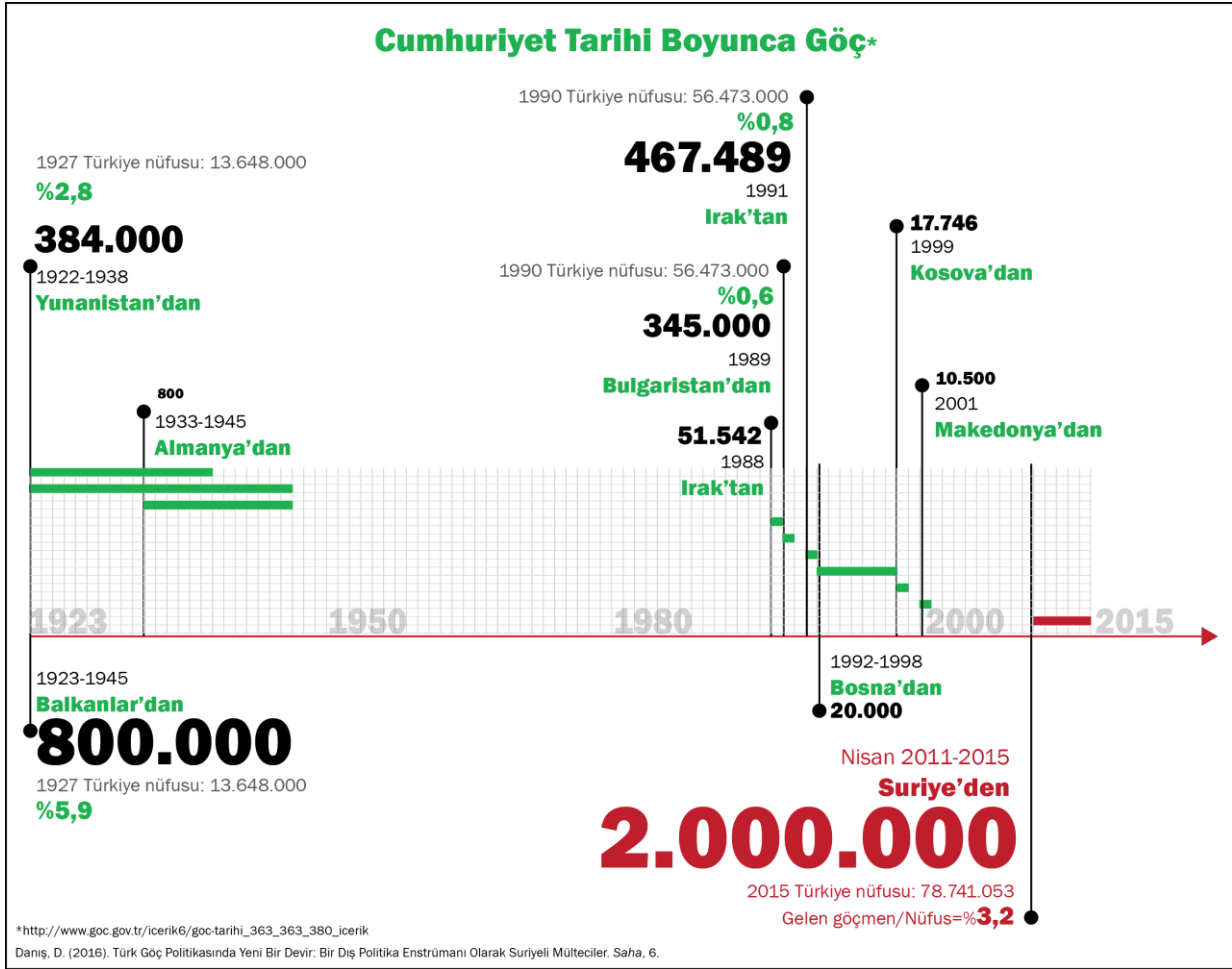
2015'in yaz aylarından itibaren artarak Türkiye ve dünya gündemine sıkça konu olan Türkiye'den Avrupa'ya gitmeye çalışan Suriyeliler'in sayıca çoğalmaları Türkiye dâhil Suriye'ye komşu ülkelerin artık ağırlayamayacakları kadar göçmen olarak doyunluğa ulaştıkları ve/veya buldukları ülkeler yerine Avrupa'ya gitmeyi tercih etmeleri ile ilgili meseleyi ön plana çıkardı. Özellikle "Batı Balkan Rotası" olarak adlandırılan, Türkiye - Yunanistan - Makedonya - Sırbistan - Macaristan - Avusturya - Almanya rotası hem göçmenler için çok tehlikeli şartlara sahip, hem de geçilen tüm ülkelerde yolculuk boyunca göçmen hak ihlallerine sahne oluyor. Göçmenler Türkiye'den Yunanistan'a geçmeyi başarabilseler bile, AB ülkesi olan Yunanistan'dan çıkıp yine bir AB ülkesi olan Macaristan'a girene kadar iki adet AB üyesi olmayan ülkeden geçiyorlar ve tüm yolculuk boyunca göçmen hakları ihlallerine maruz kalıyorlar. Bu yolculuğun ilk göçmenler için en tehlikeli aşamalarından biri olan Türkiye-Yunanistan rotasında denizde ölümlerin çok arttığı şu dönemde Türkiye'nin "göçmen kaçakçılığı" ile ilgili acil önlemler alması büyük önem taşıyor.

Özetle, Türkiye'deki Suriyeliler ile ilgili araştırma ve siyasa faaliyetlerinin yoğunlaşması önerilen beş temel sorun alanından bahsedilebilir:

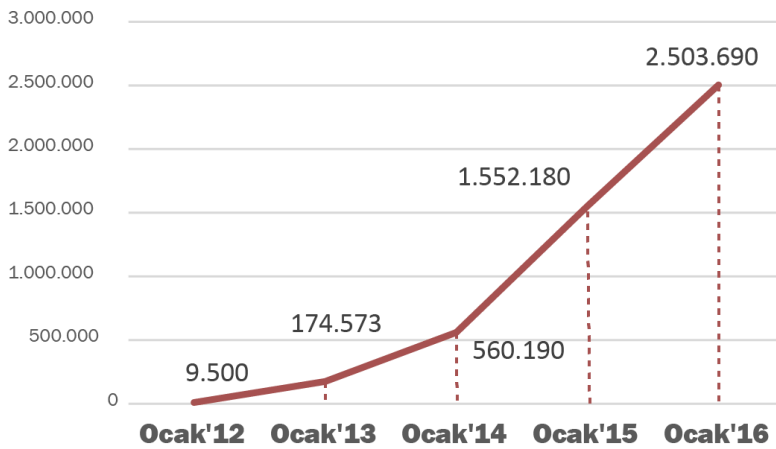
- ✓ Suriyeliler'in ve geniş kamuoyunun geçici koruma yönetmeliği ve ek maddelerle Suriyeliler'e sağlanan statü ve haklarla ilgili bilgilendirilmesi, Suriyeliler'in hizmetlere erişimlerinin kolaylaştırılması
- ✓ Göç yönetiminde kamu kuruluşları ve merkez-taşra arasındaki koordinasyon eksikliğinin giderilmesi
- ✓ Okul çağındaki nüfusun büyüklüğü de göz önünde bulundurularak Türkiye'deki Suriyeli çocuk ve gençlerin eğitime katılımlarının artırılması
- ✓ Yakında çıkacağı açıklanan çalışma izninin şartları ile ilgili kamu, özel sektör ve Suriyeliler'in bilgilendirilmesi, Suriyeliler'in kayıtlı istihdamının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması
- ✓ Göçmen kaçakçılığını önlemeye yönelik önlemler alınması

2.2. Türkiye'de Sığınmacılar Hakkında Bazı Bilgiler

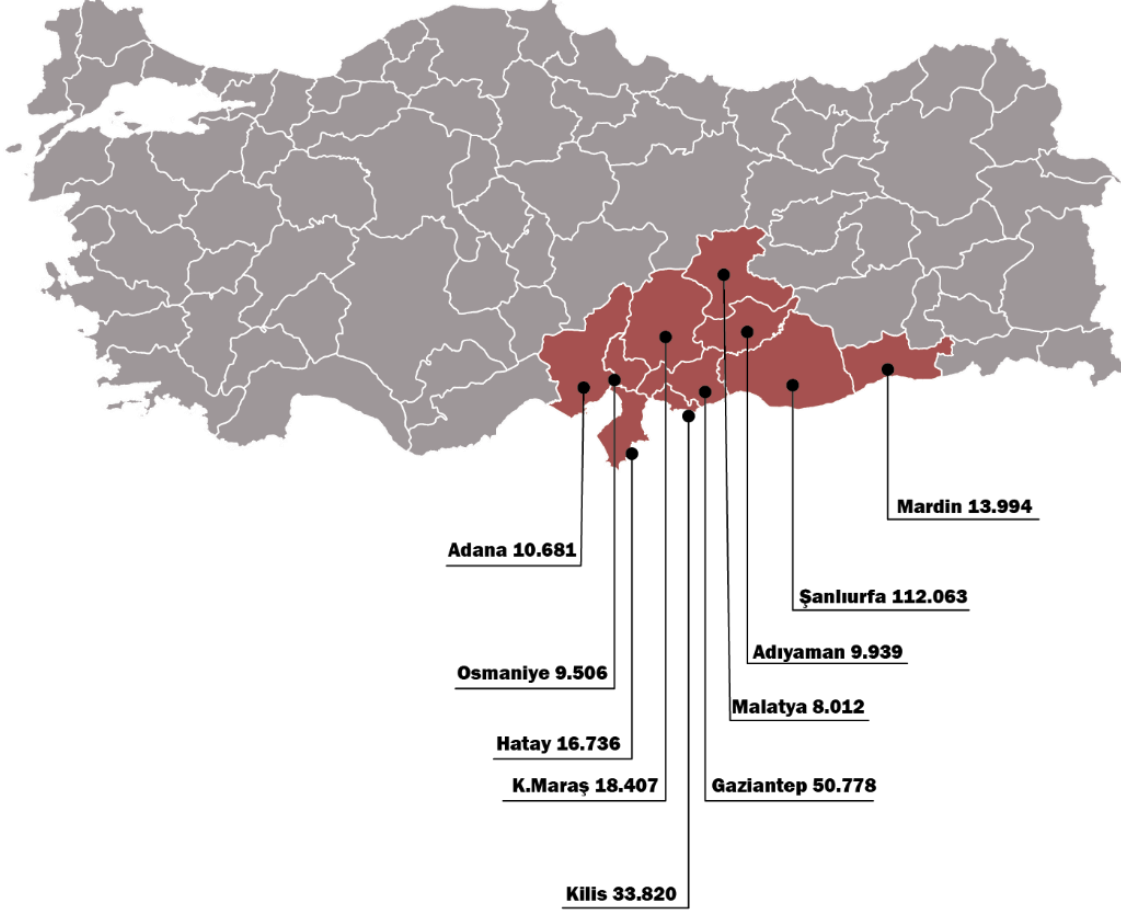

Türkiye'ye Gelen Kayıtlı Suriyeli Mülteci Sayıları

Türkiye'de Suriyeli Sığınmacılar İçin Barınma Merkezleri

Mülteci, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne göre; ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği korkusu taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir.

Sığınmacı, mülteci olduğu iddiasıyla ülkesini terk eden ama mültecilik statüsü başvurusu sonuçlanmamış kişi (Mülteci ise sığınma başvurusu kabul edilen kişidir).

Göçmen, ülkesini kendi rızasıyla daha iyi yaşam koşulları için ekonomik sebeplerden ötürü terk eden kişidir. Oysa mülteci ülkesini zorunlu sebeplerden ötürü güvenli bir yer bulma amacıyla terk eder. Mülteci, ülkesinin korumasından faydalanamayan ve güvenliği tehlikede olan kişiyi; göçmen, güvenliği tehlikede olmayan ve ülkesinin korumasından faydalanabilen kişiyi ifade eder.

Kaynak: multeci.net

2.3. Kavramsal Çerçeve: Hayalet Yurttaşlar

Türkiye’de her üç kişiden ikisi “Bundan sonra kesinlikle sığınmacı kabul edilmemelidir” cümlesini onaylıyor.

20. yüzyılın en önemli düşünürlerinden Jacques Derrida, *Emanuel Levinas’a Veda*² (1999) isimli yapıtında konukseverliğin modern mülkiyetin temeli olduğunu ileri sürer (alıntılayan Melda Yeğenoğlu (2016))³. Burada mülkiyeti iki anlamıyla birlikte değerlendirmek gerekiyor. Derrida bir taraftan en basit anlamıyla ev sahibi ve misafir arasındaki ayrımın özel mülkiyet ile kamusal olan arasındaki sınırı belirlediğini öngörür. Buna göre, bu ayrım kalktığı zaman özel mülkiyet de imkânsız hale gelecektir. Başka bir anlamıyla ise Derrida’nın modern devletin (yani mülkün) de bir tanımını yaptığını iddia edebiliriz. Sömürgeleşme sonrası dünyada göçmenlik ve insan hareketliliği bir ülkede yaşayanların hangisinin ev sahibi ve kalıcı (yani vatandaş) ve hangisinin misafir ve geçici (yani göçmen) olacağını devlet tarafından tanımlanmasını gerektirmiştir. Bu durum devletin bütün hukuk sistemini kendi hukukuna tabi olanlar ve olmayanlar şeklinde ayrıştırmasıyla sonuçlanmıştır.

Yaşadığımız yüzyılın en önemli düşünürlerinden Giorgio Agamben ise *İstisna Hali*⁴ (2005) isimli eserinde ise modern devletin bu hukuk anlayışında hukuki-hukuksuz karşıtlığı arasında henüz adı konulmamış üçüncü bir alan olduğunu iddia eder. Buna göre; devletler henüz kendi hukukları tarafından tamamen içtihatlarına almadıkları ama hukuksuz da olmayan (yani aynı anda hem hukukun içinde ve de dışında olan) bir alan yaratmışlardır. Olağanüstü Hal Kararları, Kanun Hükmünde Kararnameler Geçici Yasalar bu istisna halinin bir haline işaret ederken, üçüncü ülke vatandaşlarına belirli süre seyahat etme özgürlüğü veren vizeler, sığınmacılara verilen geçici koruma statüleri ya da genel olarak barınma, seyahat, eğitim gibi temel hakların tamamıyla reddedilmeden (geçici olacağı iddiasıyla) askıya alınmaları başka bir haline işaret ediyor. Her iki anlamıyla *da istisna hali* modern devletin kendisine hukukun bağlayıcılığı dışında ama hukuka da karşı gelmeden açtığı bir hareket alanı olarak tanımlanabilir.

Önceki bölümde de bahsettiğimiz üzere, 2016 yılı itibariyle Suriye krizi altıncı yılına girdi ve ülkeyi terk eden yaklaşık 4 buçuk milyon insandan 2 buçuk milyonu ülkemizde yaşıyorlar. **Şubat’16 Barometresi’in teması Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin durumunu ve taleplerini dile getirmek ve onlara ses verebilmek amacıyla değil, Türkiye vatandaşlarının genel olarak sığınmacı meselesine – ve kaçınılmayacak şekilde buna bağlı olan Türkiye’nin dış politikası meselesine – eğilmek amacıyla gerçekleştirildi.** Devlet ile olan ilişkileri hukuki zemine oturan, daha doğrusu hukuk tarafından tanımlanan vatandaşların, devletle ilişkisi muğlak olan ve istisnalık üzerinden tanımlanan sığınmacılar hakkındaki düşünce ve hissiyatlarını anlamak öncelikli amacımız oldu.

² Jacques Derrida (1999) *A Dieu to Emanuel Levinas* (der.) Werner Hamacher ve David E. Welberry. Stanford University Press: Stanford, CA.

³ Melda Yeğenoğlu (2016). *Avrupa’da İslam, Göçmenlik ve Konukseverlik* Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

⁴ Giorgio Agamben (2005). *State of Exception* University of Chicago Press: Chicago, IL.

Raporumuzun bu bölümüne ismini veren “hayalet yurttaş” kavramsallaştırması bize değil, Nermin Saybaşı’ya ait. Saybaşı’nın *Sınırlar ve Hayaletler: Görsel Kültürde Göç Hareketleri* (2011) adlı yapıtında bu terim göçmen, mülteci ve sığınmacıların hukuki zeminde “yok olmalarının” – ve ancak bir *istisna hali* çerçevesinde var olmalarının – aslında kendi başına yeni bir topluluk oluşturduğunun altını çizmek üzere kavramsallaştırılır.⁵ İşte bu nedenle bir taraftan kendini vatandaş ve ev sahibi addedenler için yaşadıkları yer son derece yabancı bir hale gelmiştir (age: 21). Başka bir taraftan ise göçmenler – aynı yukarıda bahsettiğimiz istisna hali gibi ne hukuki ne hukuksuz olan bir alanı doğuran – devletin dönüşmesine yol açmaktadır. Michel Foucault’un dikkat çektiği gibi “toprak temelli devlet”ten “nüfus temelli devlet”e dönüşümü yaklaşık olarak son 50 yıldır gözlemliyoruz (aktaran Saybaşı (2011)). Nüfus temelli devlet, yüzyıllar içinde evrilen karmaşık ve oldukça detaylı toprak ve mülk sahipliği düzenlemelerini, çatısı altında yaşayan insanların hukuki statüleri, hakları ve sorumluluklarını düzenleme konularına yaymıştır. Başka bir deyişle modern devlet, yüzyıllar süren toprağa kimin ne şekilde sahip olacağı tartışmasına toprak sahibi ile arasındaki araçları hukuki olarak geçersiz sayarak artık son vermiştir. Bu süreç ertesinde, devletin toprağı üzerinde sürekli yaşayan ve geçici olarak barınan insan topluluklarının yine hukuk çerçevesinde tasnif edilmesi ve farklı topluluklar için farklı hakların ve sorumlulukların tanınması süreci başlamıştır. Toprağa ek olarak, devlet çatısı altında barındırdığı her türlü insan topluluğu için araçları yine hukuki olarak devre dışı bırakmıştır. Böylelikle, vatandaşlık, göçmenlik, mültecilik ve hatta turistlik gibi hakların ne derecede, ne şekilde ve ne süreyle verileceğini imleyen hukuki durumlar dünya tarihinde hiç olmadığı kadar bağlayıcı hale gelmiştir.

Ayşe Çavdar Helsinki Yurttaşlar Derneği için kaleme aldığı makalesinde toplulukların yabancıları içermek kapasitelerinin toplumlar hakkında çok şey söylediğini iddia ediyor (2016)⁶. Yukarıda paylaştığımız kavramsal/kuramsal çerçeveden hareketle Suriyeli sığınmacılar meselesinin toplumumuza dair çok şey söylediği fikrini biz de paylaşıyoruz. Raporumuzun ilerleyen sayfalarında da göreceğiniz üzere bu mesele toplum olarak hak ve özgürlüklere yaklaşımımıza, kamusal ve özel alan anlayışımıza, siyasi parti tercihlerimize ve hatta dış siyaseti ilgilendiren konuların iç siyaset ile derin ilişkisine ışık tutuyor.

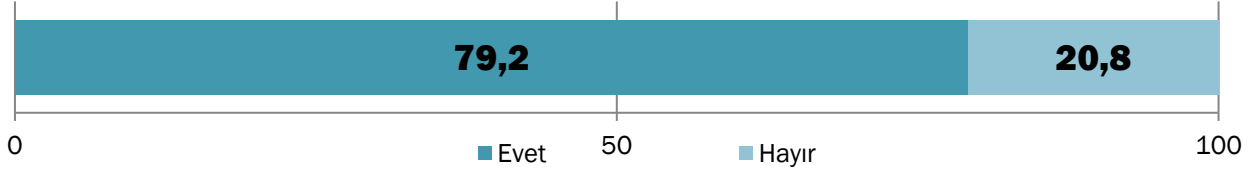
Başlarken üç temel veriyi paylaşmak istiyoruz. Suriyeli sığınmacılarla karşılaşmanın toplumda ne derece yaygın olduğuna dair bir ön inceleme yapmak amacıyla Ocak’16 Barometresi’nde görüştüğümüz kişilere yaşadıkları çevrede son bir ayda Suriyeli sığınmacılar ile karşılaşp karşılaşmadıklarını sorduk; her on kişiden sekizi “evet” cevabını verdi.

⁵ Nermin Saybaşı (2011). *Sınırlar ve Hayaletler: Görsel Kültürde Göç Hareketleri* Metis Yayınları: İstanbul.

⁶ Ayşe Çavdar (2016). “Hayaletler Topluluğu: Suriyelilerde Yansıyan Türkiyeliler” *Saha* (2):32-35 Ocak 2016

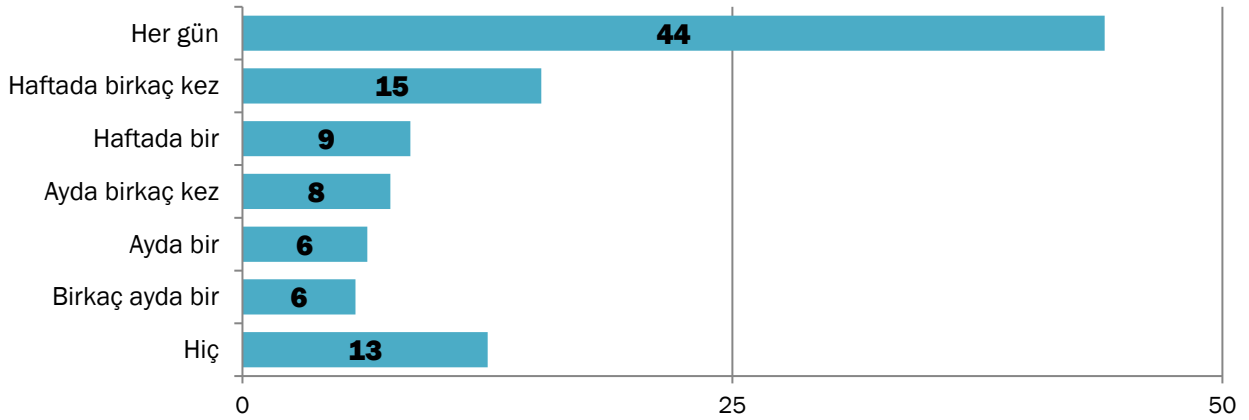

Son 1 ayda yaşadığınız çevrede Suriyeli sığınmacılarla karşılaştınız mı? (Ocak 2016)

Şubat'16 Barometresi için ise bu soruyu aşağıdaki grafikte gördüğümüz şekliyle detaylandırdık. Her 10 kişiden 6'sı Suriyeli sığınmacıları (ya her gün ya da haftada birkaç kez) olmak üzere sıklıkla gördüğünü belirtti.

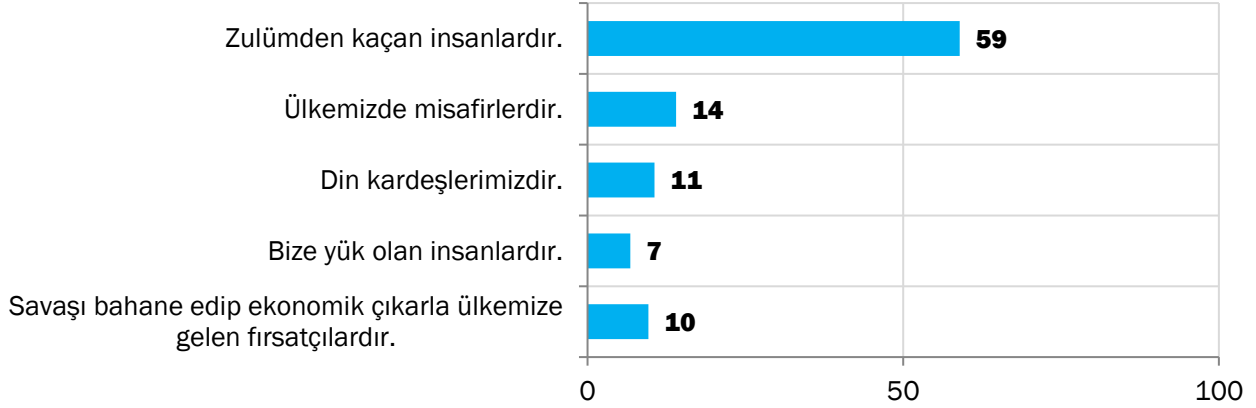
Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkla karşılaşıyorsunuz?

Son olarak; görüştüğümüz kişilere Suriyeli sığınmacılara ilişkin kanaatlerini sordüğümüzda her 10 kişiden 6'sı "sığınmacıların zulümden kaçan insanlar" olduğunu belirtti. Ancak; ilerleyen sayfalarda göreceğimiz üzere bu kanaat vatandaşların doğrudan sığınmacılarla vicdani ya da hissi bir ortaklaşma içine girdikleri anlamına gelmiyor. Daha ziyade, Suriye'deki çatışmayı, rejimin ve çeşitli silahlı grupların kendi insanlarını zulme uğrattığı bir bağlam olarak tasdik ettiklerinin bir göstergesi olarak algılanabilir.

Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin kanaatinizi en iyi hangisi ifade eder?

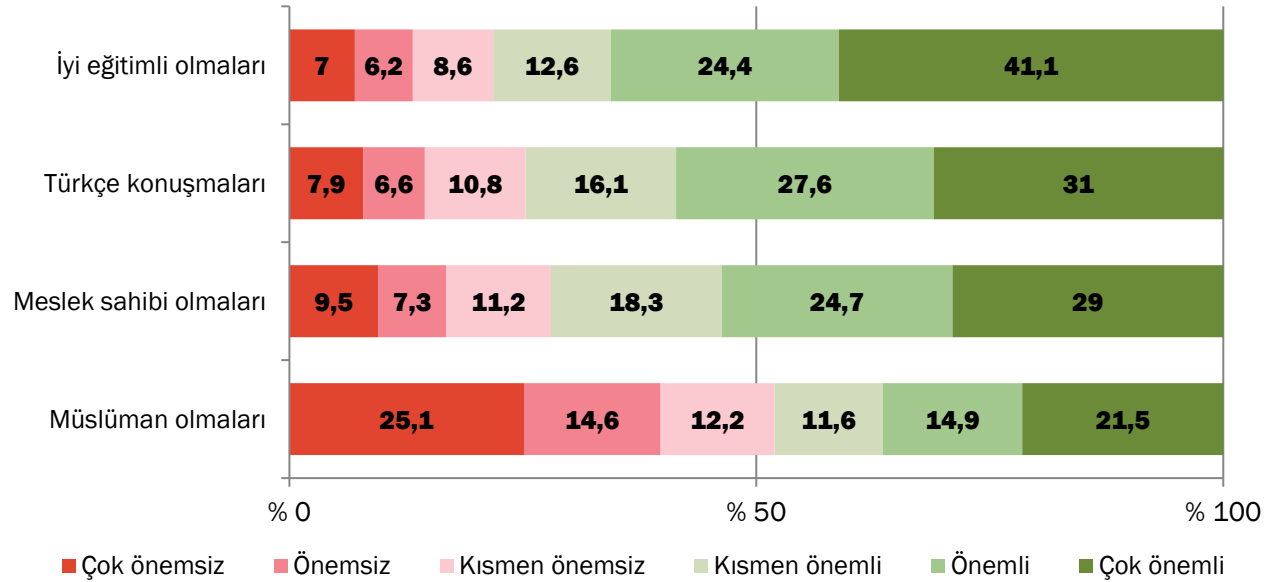
Çeşitli demografik ve siyasi veri eşliğinde görüyoruz ki, Türkiye'deki göçmen ve sığınmacılarla ilgili nasıl politikalar üretilmesi konusunda toplumda fikir birliği mevcut değil – tam tersine derin farklılıklar mevcut. Bu farklılıklar göçmen ve sığınmacıların ülkedeki gelecekleri ile ilgili öngörülere de yansıyor. Raporumuzun ilerleyen sayfalarında bu durumun detaylı analizini bulabilirsiniz.

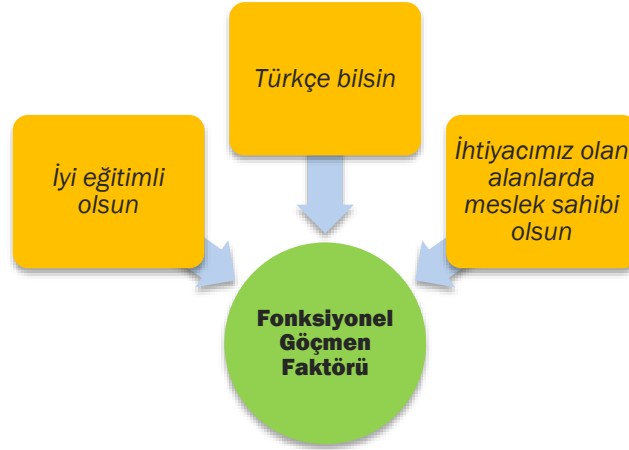
2.4. Yabancılara Bakış: Göçmeni Seçmek

Türkiye insanının Suriyeli sığınmacılara bakışını incelemeye başlamadan önce, genel olarak yabancılara bakışının, ülkeye gelecek olan göçmene tavırlarının ne olduğuna bakalım. Bu amaçla görüştüğümüz kişilere göçmenlik ve yabancılarla birlikte yaşama dair dört genel soru sorduk. Yaşamak için Türkiye'ye başka ülkelerden gelen yabancıların Türkçe konuşabilmesinin, iyi eğitilmiş olmasının, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu alanlarda meslek sahibi olmasının ve Müslüman olmasının ne kadar önemli ya da önemsiz olduğu sorularına verilen cevaplara baktığımızda, gözümüze çarpan ilk bulgu ülkemize yaşamak için gelecek yabancılardan beklentilerimizin bir hayli yüksek olduğu. Görüşülen her dört kişiden üçü gelecek yabancıların Türkçe konuşmasının, iyi eğitilmiş olmasının, Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu alanlarda meslek sahibi olmasının değişik ölçülerde önemli olduğunu belirtmiş. Fakat yerleşik yargılarımızın aksine, gelecek yabancıların Müslüman olması diğer özelliklere oranla daha az önem arz ediyor.

Ülkeye yaşamaya gelen yabancıların olması gereken özellikleri

Öncelikle, anketimizdeki sorularla yaptığımız faktör analizinin sonuçları da bu ilk gözlemleri teyit eder nitelikte. Faktör analizi bu (meslek, eğitim ve dil durumuyla alakalı) üç sorunun güçlü bir faktör oluşturduğuna, başka bir deyişle birlikte değerlendirildiklerinde belirli bir tutumu ölçmek konusunda birbirine benzer toplumsal eğilimleri gün yüzüne çıkardığına işaret ediyor. Bu faktöre kısaca "fonksiyonel göçmen faktörü" diyebiliriz.

Yukarıdaki grafikten hareketle, Türkiye’de bireylerin kafasında göçmen ve sığınmacı olgularının aslında ayrılmış durumda olduğunu görüyoruz. Raporun ilerleyen sayfalarında göreceğiniz üzere her ne kadar görüştüğümüz her 10 kişiden 7’si Suriyeli sığınmacıların ülkeye kabul edilmesinin insanlık görevi olduğunu düşünüyor olsa da, konu sığınmacılar değil de buraya yaşamak amacıyla gelecek olan “yabancılar” olduğu zaman beklentiler ortaya çıkıyor. Gelecek yabancıların pozitif özellikler taşıması bir anda önem kazanıyor ve ülkeye katacak nitelikleri olması isteniyor.

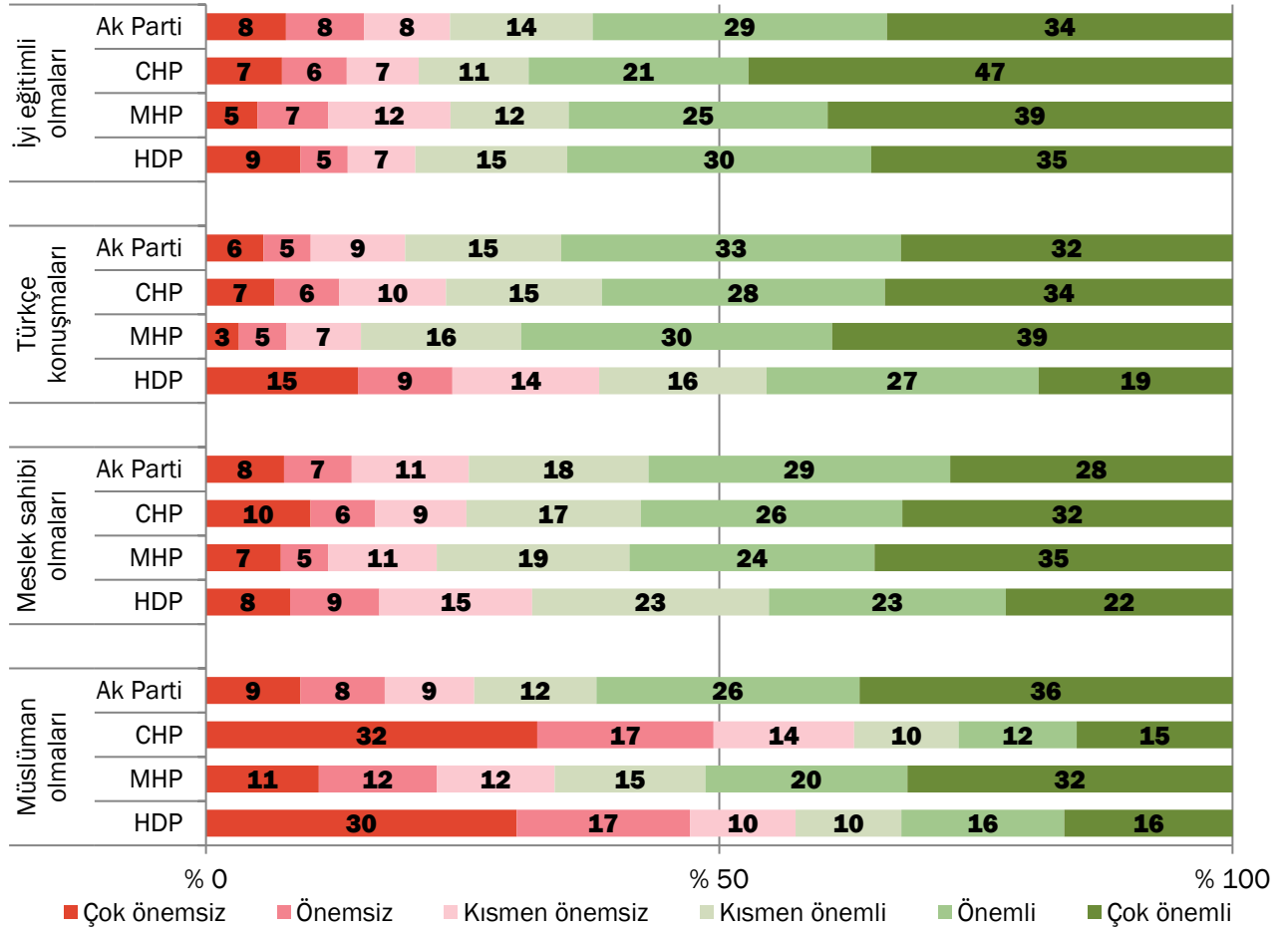
2.4.1. Yabancılar Farklılaşan Bakışımız: Hayat Tarzı Kümeleri ve Siyasi Partiler Ekseninde Göçmen Algısı

Kutuplaşma eğilimini, göç ve yabancılar bakışta da benzer şekilde gözlemliyoruz. Çoğunlukla CHP ve HDP seçmeni bir kutup olarak karşımıza çıkarken, Ak Parti ve MHP seçmeni diğer kutbu oluşturuyor. CHP seçmeni genel olarak yabancılar karşı daha rahat kabullenici bir tutum sergiliyor. Örneğin, CHP seçmeninin neredeyse dörtte biri için gelecek yabancıların Türkçe bilmesi önemli değil. Bu oranla, MHP ve Ak Parti seçmeninden önemli bir şekilde ayrışıyor. Türkçe bilmek HDP seçmeninin yüzde 40’ı için bir önem arz etmezken, beklenileceği gibi buna en çok MHP’liler önem veriyor ve yüzde 85’i yabancıların Türkçe bilmesini önemsiyor.

Gelecek yabancıların Müslüman olması yine kutuplaşmayı gözler önüne seren diğer bir ayrışma noktası. CHP ve HDP seçmeninin yüzde 60’ı ülkeye gelecek yabancıların Müslüman olmasını önemli bulmazken, buna en çok önem verenler yüzde 75 ile Ak Partililer. Benzer oranda, MHP’lilerin ise yüzde 72’si gelecek yabancıların Müslüman olmasını önemsiyor.

Yabancıların sahip olması gereken özellikler / Siyasi tercih

2.4.2. Eğitim ve Ekonomiyle Değişen Göçmen Algısı

Uluslararası alanda yapılan birçok araştırmanın da ortaya koyduğu gibi, bireylerin yabancı göçü karşısındaki aldıkları tavır eğitim seviyesine göre çok ciddi farklılıklar gösteriyor. Dünya genelinde daha az eğitilmiş olan kesimlerin yabancılara kategorik olarak daha kapalı tavır sergilediklerini görüyoruz. Az eğitilmişler genel olarak kendi iş imkânlarına doğrudan bir tehdit oluşturmayan daha eğitilmiş göçmenlere bile karşılar.⁷ Daha eğitilmiş gruplar ise hem genel olarak her türlü göçe daha açıklar, hem de kendi işlerine bir tehdit oluşturacak bile olsalar daha eğitilmiş ve kalifiye göçmenin ülkelerine gelmesini destekliyorlar. Türkiye’de de yabancılara karşı tavrın, eğitimle beraber aynı eğilimi gösterdiğini gözlemleyebiliyoruz. Daha eğitilmiş kesimler, yabancı göçüne daha rasyonel bir açıdan bakıyorlar ve yabancıların ekonomi içerisindeki olumlu işlevleri olacağı ihtimalini göz önünde bulundurarak değerlendirme yaptıklarını düşünebiliriz.

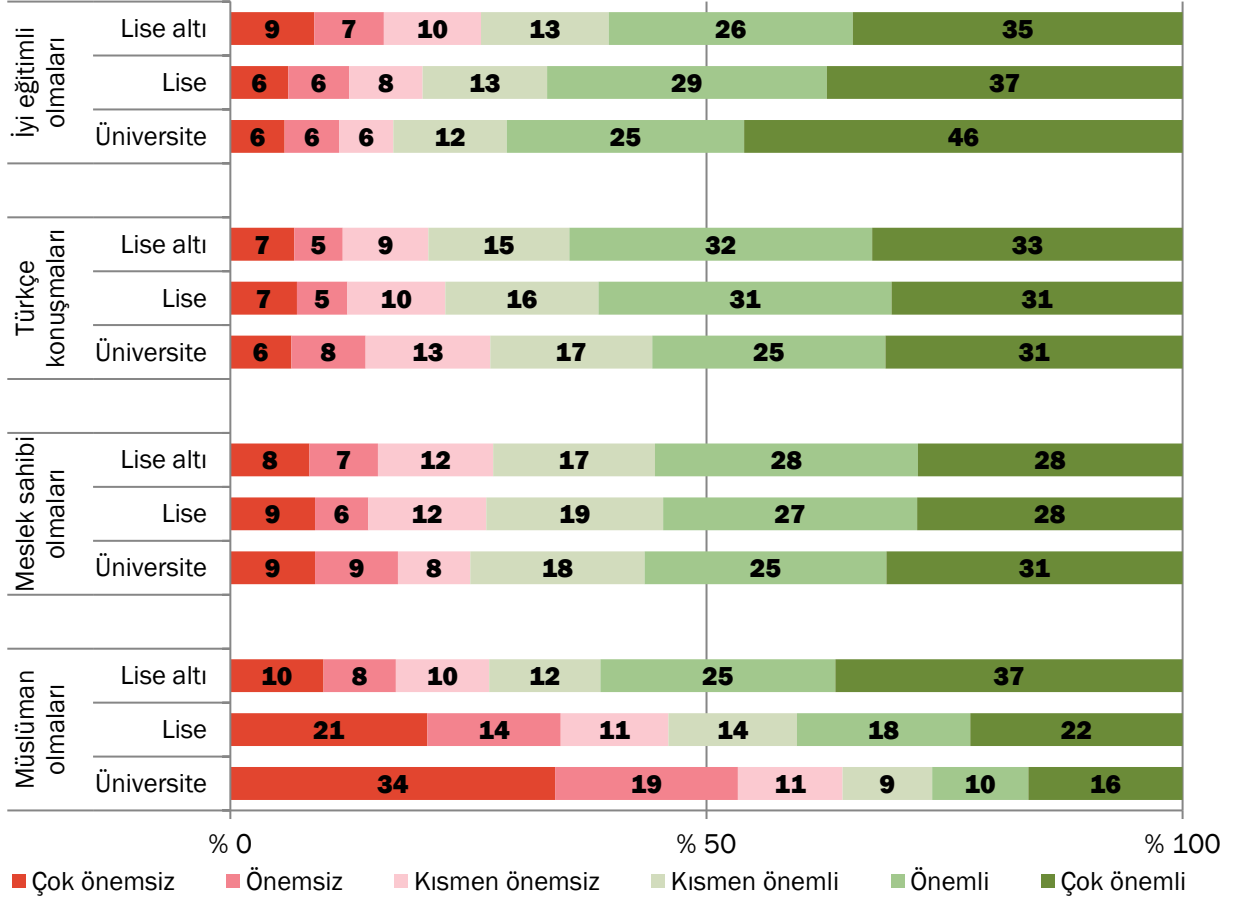
Ülkeye gelecek yabancıların Müslüman olup olmamasına verilen cevaplar da bu noktada keskinleşiyor. Farklı eğitim seviyelerinin yabancılara bakış sorularına verdikleri

⁷ Hainmueller, J. and Hiscox, M. (2007), ‘Educated Preferences: Explaining Attitudes Toward Immigration in Europe’, *International Organization* 61, Spring 2007, pp. 399–442.

cevapları karşılaştırdığımızda, ülkemizdeki eğilimler yukarıda anlattığımız araştırma bulguları ile birebir örtüşüyor.

Yabancıların sahip olması gereken özellikler / Eğitim seviyesi

Aynı şekilde gelecek yabancıнын Türkçe bilmesini ve Müslüman olmasını eğitilmiş kesim için daha az önemsiyor. Daha az eğitilmiş kesimler için bu durumun tam tersi geçerli.

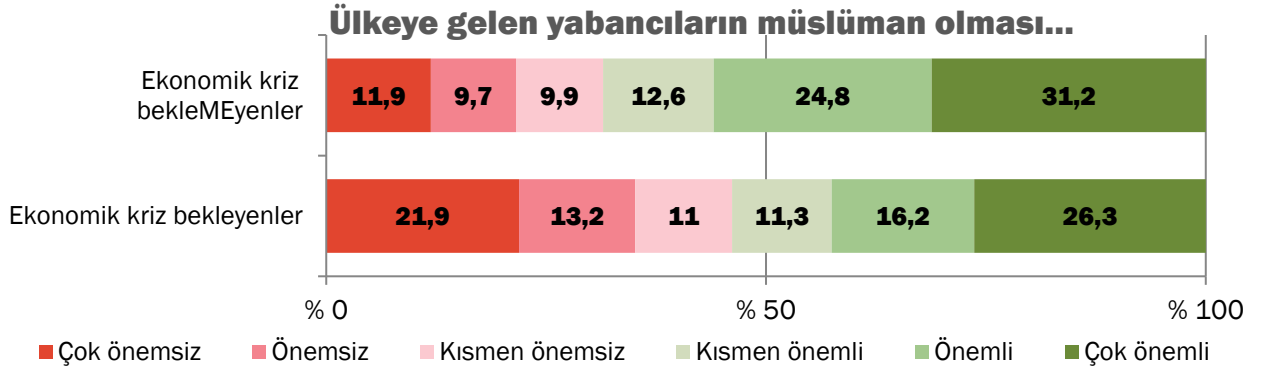
2.4.3. Ekonomik Belirsizlik ve Yabancıya Kapalılık

Ekonomik belirsizliğin bir ülkedeki yabancı düşmanlığını ve göçmen karşıtı politikalara desteği arttırdığı genel olarak kabul edilen bir kuramdır. Son dönem Avrupa siyasetini takip edenlerin de bileceği üzere, küresel ekonomik kriz sonrasında Avrupa'da aşırı sağ partiler yükselişe geçmiştir. Bu görüşün Türkiye'de de geçerli olup olmadığını görmek için, genel olarak yabancılarımıza bakışı ilgilendiren soruları kendi hayatında ekonomik kriz bekleyenler ve beklemeyenlerin verdikleri cevaplar üzerinden karşılaştırdık. Nitekim Türkiye genelinde yakın gelecekte ekonomik kriz bekleyenlerin oranı Şubat itibarıyla yüzde 55 mertebesindedir.

Buradaki en çarpıcı bulgu, Türkiye'de yabancılarımıza bakış ile kriz beklentisinin yukarıda sözünü ettiğimiz Avrupa merkezli kuramın öngördüğünün tam aksi yönünde ilerlemesi. Yabancıya kapalı olma hissini en iyi anlatabilecek değişkenlerden biri olarak göçmenin Müslüman olmasına verilen öneme baktığımızda, kriz

bekleyenlerin neredeyse yarısının ülkeye gelen yabancıların Müslüman olmasının önemsiz olduğunu düşünürken, kriz beklemeyenler arasında bu oranın üçte birin altına indiğini görüyoruz.

2.4.4. Avrupa Ülkelerine Kıyasla Türkiye’de Yabancıya Bakış

Yukarıda yabancıya bakış grubu altında değerlendirdiğimiz sorular, 2014 yılında European Social Survey’in (ESS - Avrupa Sosyal Tarama Araştırması) birçok Avrupa ülkesinde yürüttüğü araştırmada da göç dosyası çerçevesinde soruldu. ESS gruplamasında ülkeye gelecek göçmenin Hristiyan olması, ülkenin resmi dilini konuşması, iyi eğitilmiş olması, ülkenin ihtiyaç duyduğu alanlarda meslek sahibi olması ve ülkedeki gündelik hayata ayak uydurabilmesinin ne derecede önemli olduğuna dair sorular yöneltilmiştir.

Türkiye, kıta Avrupası ülkelerine göre bu dinamiğin hep göç veren ülke tarafında yer aldığından dolayı insanlarımız, bu ülkelere çalışmaya ve yaşamaya giden vatandaşlarımızın, tanıdıklarımızın, akrabalarımızın ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı tecrübelerine aşınadır. Ülkemizde genel olarak Avrupa’da Müslüman düşmanlığı ve Türkiyeli göçmenlere kötü muamele olduğu şeklinde yerleşik kanılar bulunuyor. Bu ülkelerdeki reel durumunun ne olduğu bir yana, elimizdeki veriyle ırkçı, ayrımcı, yabancı düşmanı olarak algıladığımız bu ülkelere kıyasla Türkiye toplumu olarak nerede durduğumuzu inceleyebiliyoruz. Araştırma verisinin mevcut olduğu 15 ülke içinden Türkiyeli göçmenlerin yoğun olarak gittikleri Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa ve Hollanda’yı seçtik.

Bu ülkeler arasında, bu beş soruya verdikleri cevaplar ekseninde kabaca şöyle bir açık görüşlülük sıralamasından bahsedebiliriz: Hollanda en açık görüşlü ve yabancıları kabule meyilli ülke olarak ortaya çıkıyor ve onu sırasıyla Fransa, Almanya ve Belçika takip ediyor. Avusturya ise diğer dördüne oranla yabancıları çok daha kapalı.

Eğer ülkeye gelecek göçmenin iyi eğitilmiş olmasını önemseme sıralamasına Türkiye’yi de dâhil edecek olsaydık, yabancıları kapalılıkta Avusturya’dan sonra ikinci olacaktık. Avusturyalıların yüzde 81’i iyi eğitimin önemli olduğunu söylerken, Türkiye’de bu önermeye katılanların oranı yüzde 78,1. Bu sıralamada Türkiye’yi yüzde 77,7 ile Belçika takip ediyor. Hollanda’da ise bu oran yüzde 70’in altında.

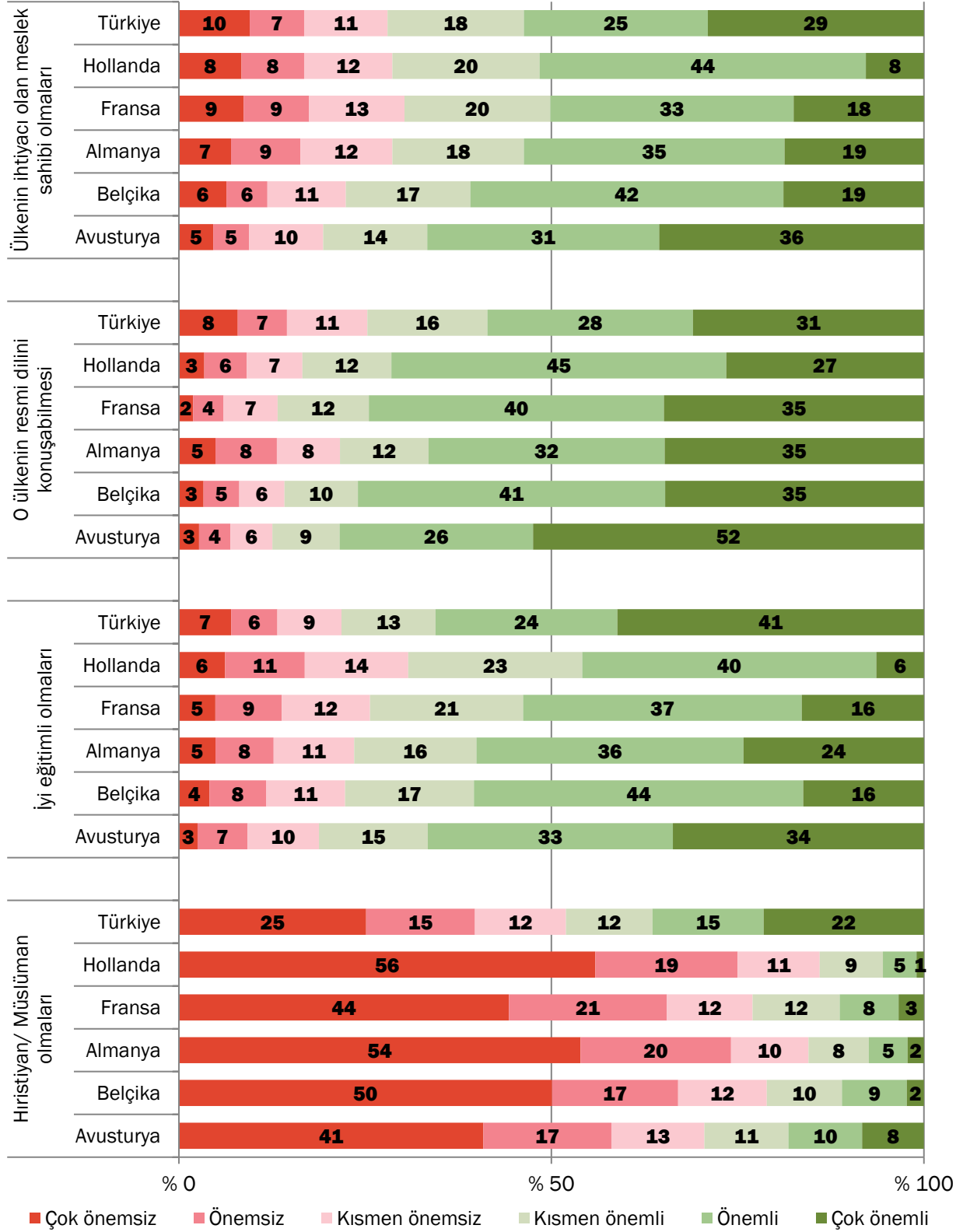

Ülkemizdeki bireylerin yüzde 25'i gelecek yabancı'nın Türkçe bilmesinin önemsiz olduğunu düşünürken, bu konuya en ılımlı yaklaşan Avrupa ülkesi olan Almanya'da bu oran yüzde 21 civarında. Buradaki faktörün bu ülkelerde anadili resmi dilden farklı olan geniş grupların varlığının, resmi dili önemsemeyi etkilediği düşünülebilir. Ama gerek bu grupların nüfus içindeki büyüklüklerinin ortalamayı etkileyebilecek düzeyde olmamasından, gerek aynı durumun diğer ülkelerde de geçerli olmasından dolayı, Türkiye ve Almanya'da görüştüğümüz kişilerin bu konuda gerçekten de diğer ülkelere göre daha açık bir pozisyon benimsediği sonucuna varabiliriz.

Çok ayrımcı ve özellikle de İslamofobik olduğunu düşünülen Avrupa ülkeleriyle aramızdaki en çarpıcı fark gelecek göçmenin Müslüman/Hristiyan olmasına verilen önemde gözlemleniyor. Avrupa ülkeleri arasında gelecek yabancı'nın Hristiyan olmasına en çok önem verenler yüzde 30 ile Avusturyalılar. Ancak, Türkiye'de insanlar, yabancılara kapalılıkta Avusturya'ya bile fark atarak yüzde 48 ile Müslümanlığın önemli olduğunu söylüyorlar. Bu oran diğer ülkelerde o kadar düşüyor ki, Almanya ve Hollanda'da sadece yüzde 15 gelecek yabancı'nın Hristiyan olmasının önemli olduğunu vurguluyor.

Sığınmacıların sahip olması gereken özellikler/ Ülkelere göre (ESS verisi)

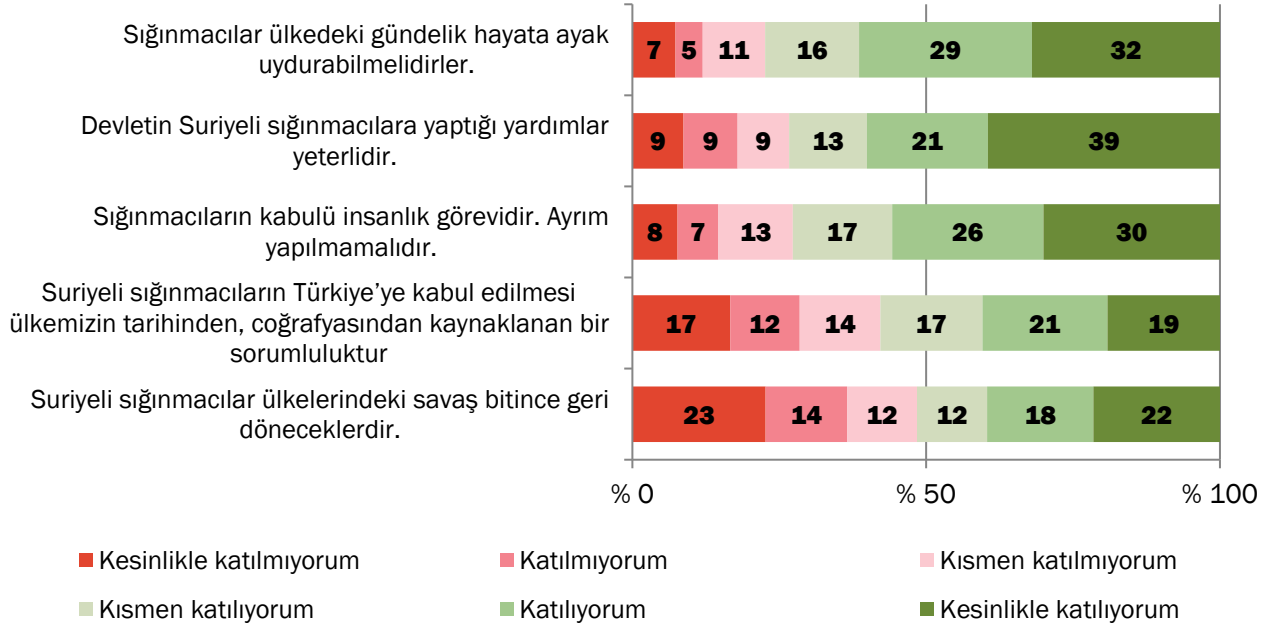

2.5. Sığınmacıların Toplumsal Kabulü / Statüsü

Suriyeli sığınmacılarla ilgili sorduğumuz bir kısım soru, Türkiye'nin bu sığınmacıları kabul etmesine, yardım etmesine ve bu sığınmacıların buradaki statülerine dairdir. Toplumun yarısından biraz fazlası sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmesinin ülkemizin tarihinden, coğrafyasından kaynaklanan bir sorumluluk olduğuna inanıyor ve yaklaşık dörtte üçlük daha da büyük bir bölümü bunu bir insanlık görevi olarak görerek, bu sığınmacılara ayırım yapılmaması gerektiğini savunuyor. Ayrıca toplumun yine dörtte üçü devletin sığınmacılara yaptığı yardımın yeterli olduğunu savunuyor. Yine dörtte üç sığınmacıların Türkiye'deki gündelik hayata ayak uydurabilmeleri gerektiğine inanıyor. Buna karşılık toplumun yarısı sığınmacıların savaş bitince ülkelerine geri döneceği beklentisi içinde.

Sığınmacıların kabulüne bakış

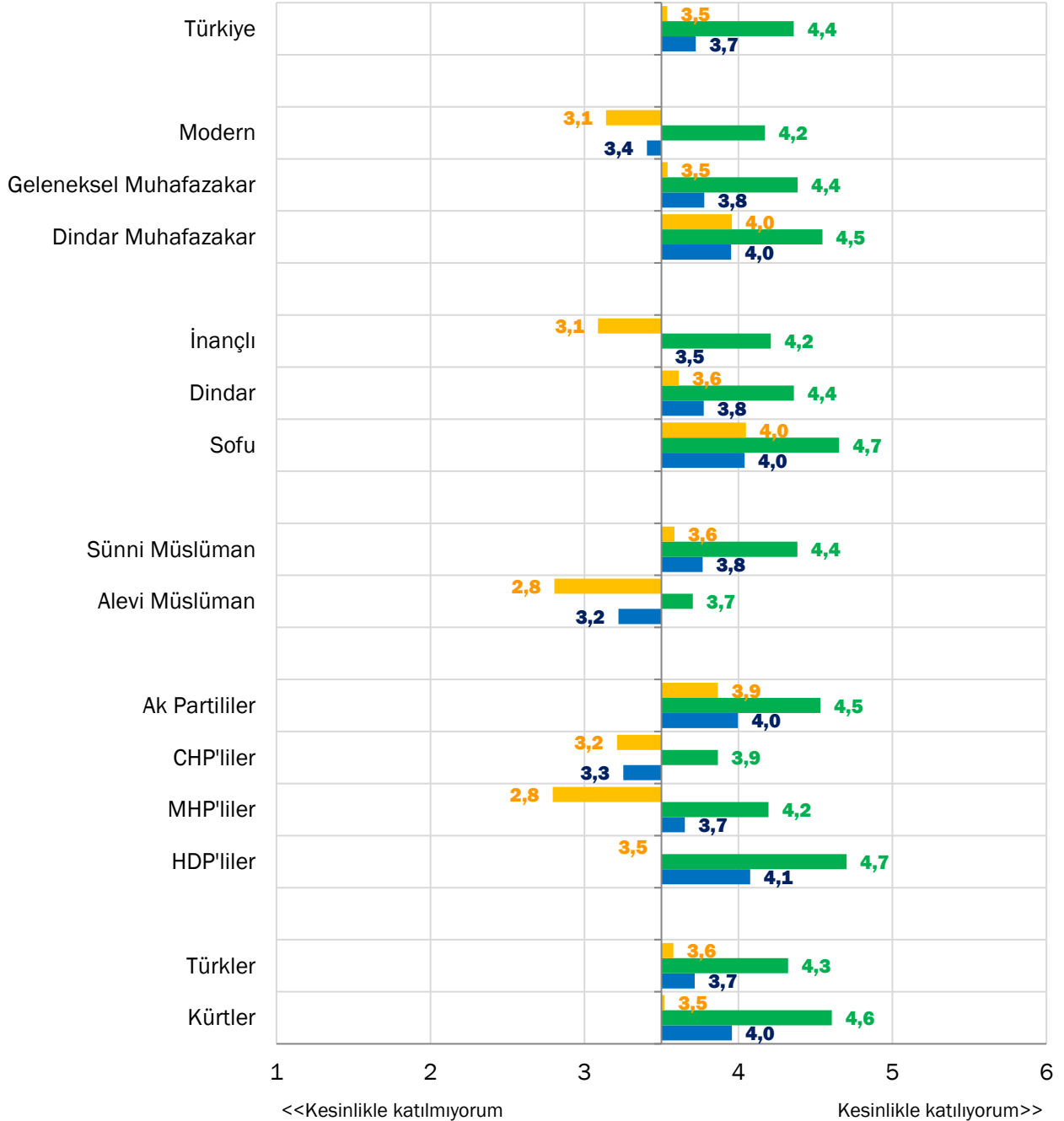

Sığınmacıların kabul edilmesi, Türkiye'deki statüleri ve ülkelerine geri dönmeleri ile ilgili görüşler en çok hayat tarzına ve özellikle dindarlığa göre değişiyor. Daha dindar olanlar ülkenin tarihinden ve coğrafyasından kaynaklanan sorumluluğu ve insani görevi aynı anda daha fazla vurgulayıp, yardımları daha yetersiz bulmaya meyil etse de, sığınmacıların savaş bitince döneceklerine de daha fazla inanıyorlar.

Kürtlerin meseleye ilişkin konumu ise biraz farklı görünüyor. Sığınmacıların geri döneceklerine daha fazla inanmamalarına rağmen, sığınmacıları kabul etmenin sorumluluğunu ve insani görev olmasını daha fazla vurguluyor ve yardımları daha yetersiz buluyorlar.

- Suriyeli sığınmacılar ülkelerindeki savaş bitince geri döneceklerdir.
- Sığınmacıların kabulü insanlık görevidir. Ayrım yapılmamalıdır.
- Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmesi ülkemizin tarihinden, coğrafyasından kaynaklanan bir sorumluluktur

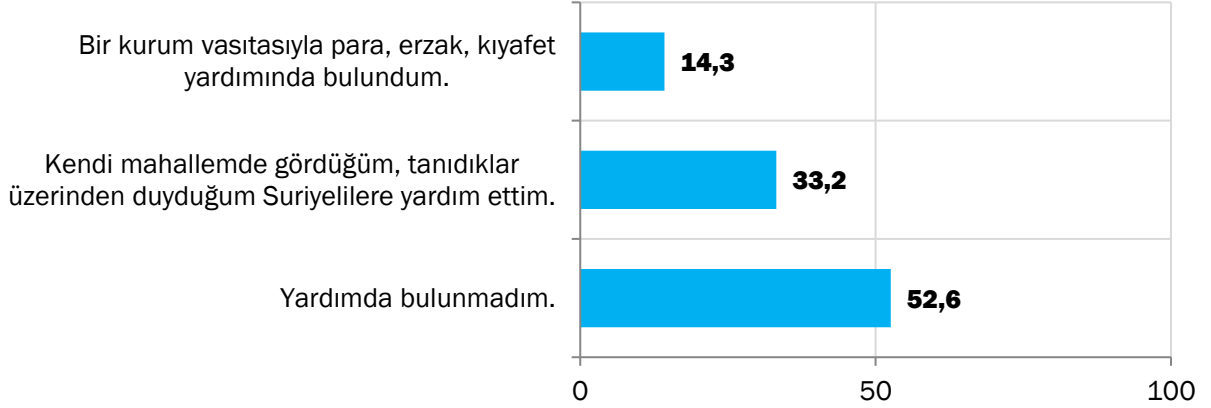

CHP'liler, MHP'liler, Aleviler ve Modernler hem sığınmacıları kabul etmenin tarihi sorumluluğuna, insanı görev olmasına, hem de sığınmacıların geri döneceklerine toplumun kalanından daha az inanıyorlar. Dolayısıyla sığınmacıların geri

dönmeyecekleri endişesi, sorumluluğu kabullenmelerini veya en azından dillendirmelerini zorlaştırıyor olabilir.

Suriyeli sığınmacılara doğrudan ya da bir kurum vasıtasıyla yardımda buldunuz mu?

Devletin sığınmacılara yaptığı yardımların yanısıra, Suriyeliler Türkiye'ye geldiğinden beri hem çeşitli sivil toplum kuruluşları hem de bireyler Suriyelilere yardım ediyor ve araştırmada sorduğumuzda toplumun yarısının ya kuruluşlar üzerinden ya da mahalleli, tanıdık üzerinden daha informal kanallarla yardım yaptıklarını görüyoruz. İlginç bir biçimde devletin yardımlarını yeterli bulup bulmamanın şahsen yardım yapmak üzerinde önemli bir etkisini görmüyoruz. Başka bir deyişle devletin yardımlarını yetersiz bulmak sığınmacılara kişisel seviyede yardım etmeye doğrudan etki etmiyor. Ancak informal kanallarla yardım edenlerin devletin yardımını yetersiz bulmaya biraz daha meyilli olduklarını belirtmek gerekiyor.

İnsanların sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmesine ve devlet yardımına bakışı ve kendi yaptıkları yardımlar özetle Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmiş olmalarıyla ilgili toplum gözünde bir sorun olmadığına, kabul edilmelerini temelde onayladığına işaret ediyor.

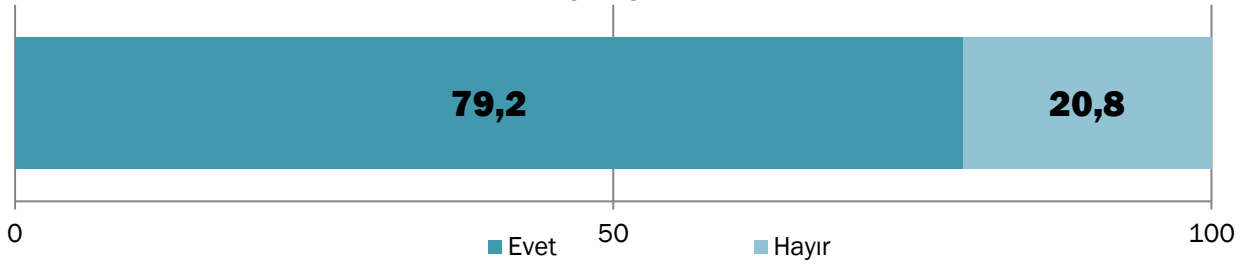
2.6. Temas Alanları

Raporumuzun bu bölümünde Türkiye vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla doğrudan temas ettikleri alanlar üzerine yoğunlaşıyoruz. Araştırma dâhilinde görüştüğümüz kişilere Suriyeli sığınmacılar ile nerelerde ve ne sıklıkta karşılaştıklarını ya da karşılaşmaktan hangi durumlarda kaçınacaklarını sorduk.

Kavramsal Çerçeve bölümünde de belirttiğimiz üzere geçen ay görüştüğümüz kişilere çevrede Suriyeli sığınmacılarla karşılaşp karşılaşmadıklarını sormuştuk. Her 10 kişiden 8'i karşılaştığını belirtmişti.

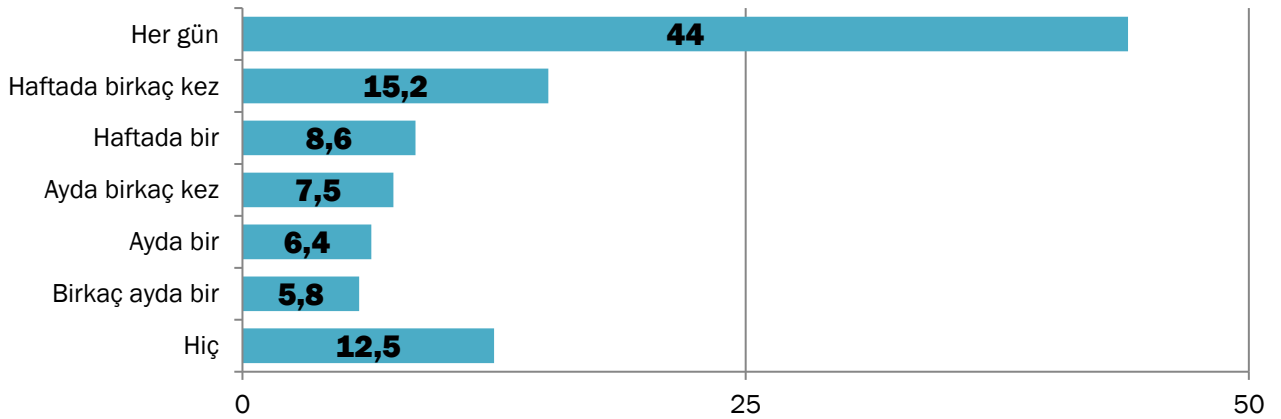

Son 1 ayda yaşadığınız çevrede Suriyeli sığınmacılarla karşılaştınız mı?

Bu ay ise görüştüğümüz kişilere sığınmacılar ile ne sıklıkta karşılaştıklarını sorduk. Her 10 kişiden 6'sı (her gün ya da haftada birkaç kez olmak üzere) sığınmacıları çok sık gördüğünü belirtti.

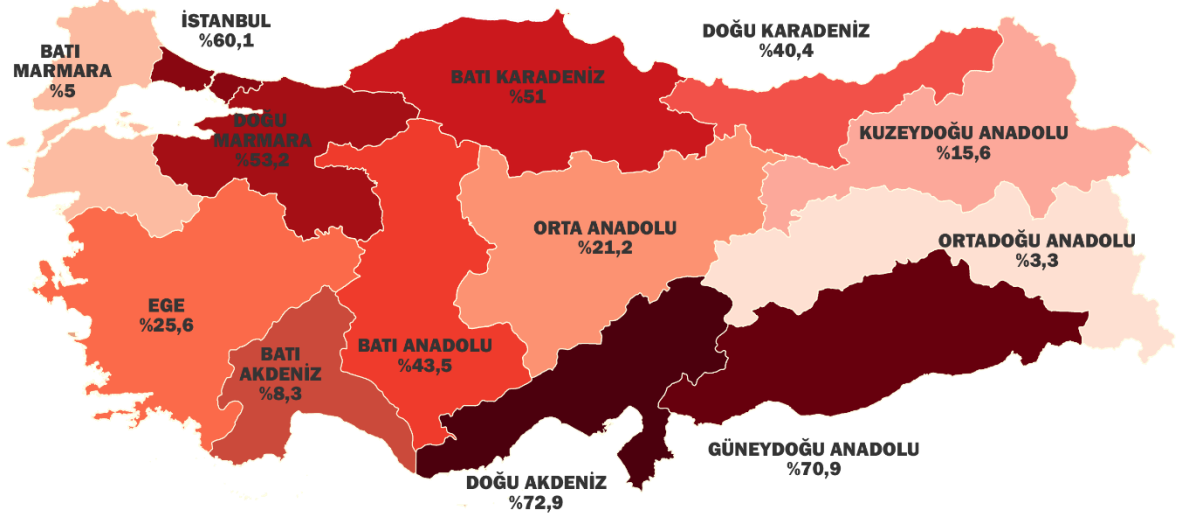
Suriyeli sığınmacılar ile ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?

Bu bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacılarla her gün karşılaştığını belirtenlerin her bir bölgedeki oranlarını incelediğimizde, tahmin edileceği gibi, en fazla Akdeniz Bölgesi'nin Suriye'ye komşu olan Hatay ilimizi de barındıran doğu tarafında yaşayanlar Suriyelilerle her gün temas ediyor. Bunu az bir fark ile yine sığınmacıların Türkiye'de ilk ayak bastıkları sınır boyunca, yani Güneydoğu Anadolu bölgesinin takip ettiğini görüyoruz. İstanbul ise sığınmacılarla en sık karşılaşılan üçüncü; Kocaeli, Bursa ve Eskişehir gibi yoğun nüfusa sahip ve sanayileşmiş şehirleri barındıran Doğu Marmara ise dördüncü bölgeler olmuşlar.

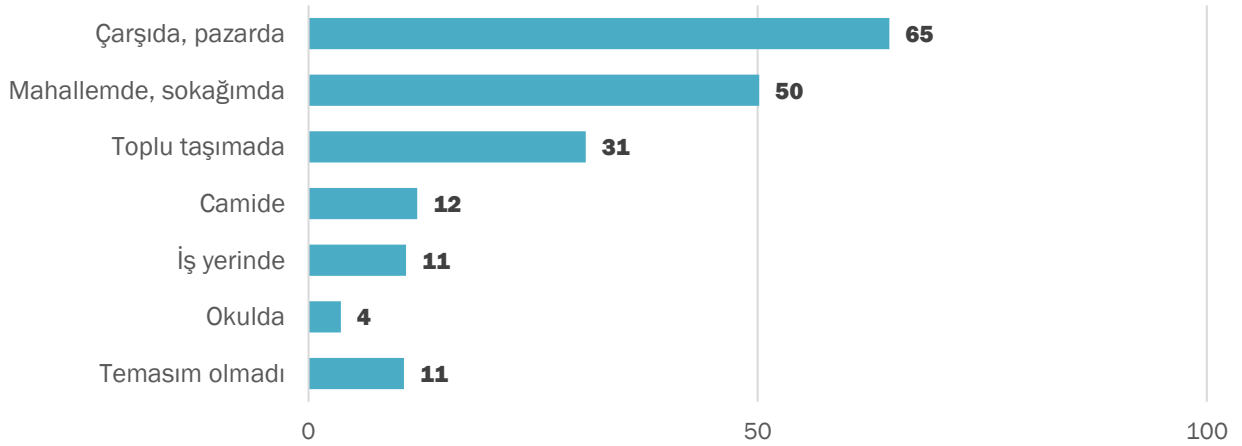

Bölgelere göre “Suriyeli sığınmacılarla her gün karşılaşıyorum” diyenlerin oranı

Görüştüğümüz kişilere sığınmacılarla nerelerde temaslari olduğunu sorduğumuzda ise sadece her on kişiden biri herhangi bir teması olmadığını belirtti. Sığınmacılarla en fazla karşılaşılan mecralar ise sırasıyla ilk olarak çarşı ve pazar, ikinci olarak mahalle ve sokak, üçüncü olarak ise toplu taşıma.

Suriyeli sığınmacılar ile nerelerde karşılaşıyorsunuz?

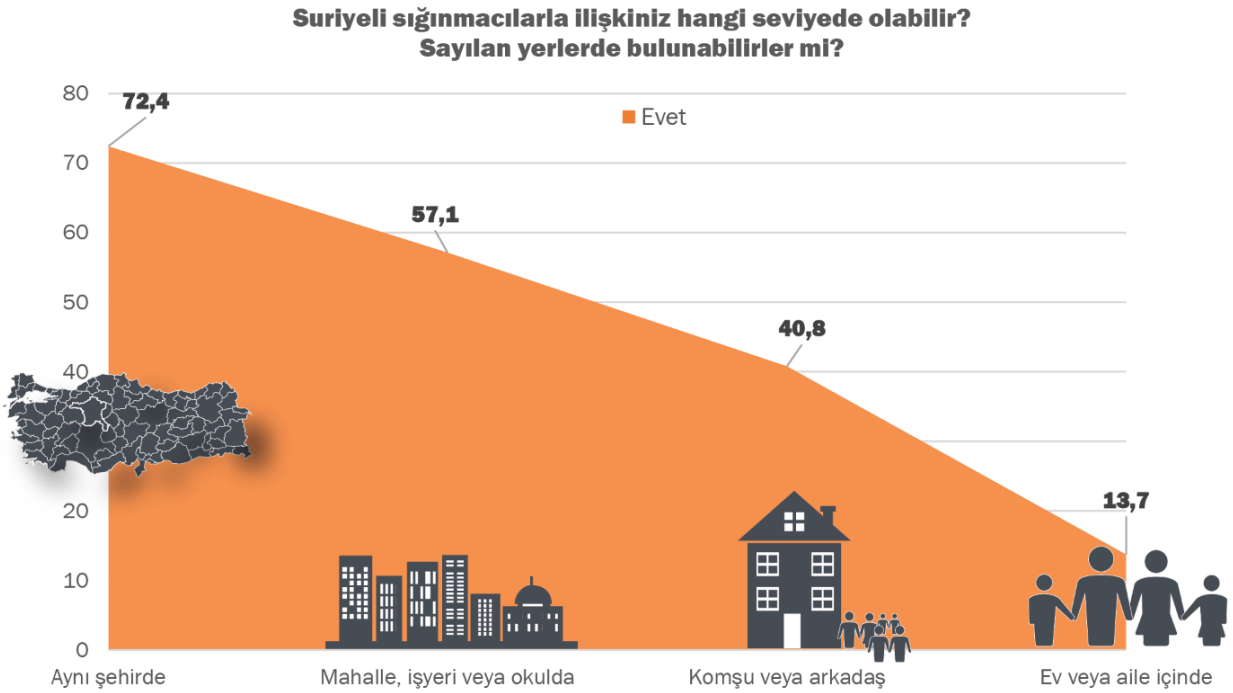

Buradan çıkarabileceğimiz ilk temel sonuç sığınmacıların artık Türkiye'nin kamusal hayatının görmezden gelinemez katılımcıları haline geldiği. Ancak Türkiye'de kamusal alanın ve özel alanın birbirinin içine girdiği oldukça karmaşık toplumsal hayatlar yaşıyoruz ve bu nedenle komşuluk veya mahallelilik, bazen aile kadar ve çoğunlukla hemşehrilikten öte yakın temas alanlarını belirliyor.

Yüzde 70 aynı şehirde, yüzde 14 ailesinde sığınmacı olma fikrine sıcak bakıyor

Görüşüğümüz kişilerin yüzde 70 civarı Suriyeli sığınmacılar ile aynı şehirde bulunmaya onay verirken, bu oran daha sırasıyla daha doğrudan temas alanları olan mahalleye (yüzde 75), komşuluğa veya arkadaşlığa (yüzde 41) ve aileye (yüzde 14) yakınlattıkça sert düşüşler gösteriyor. Diğer bir deyişle örneğin Suriyeli sığınmacılarla komşuluk veya arkadaşlık çerçevesinde ilişkide bulunmaya her on kişiden dördü onay verirken, aynı evi ya da aileyi paylaşmaya sadece her on kişiden biri onay veriyor.

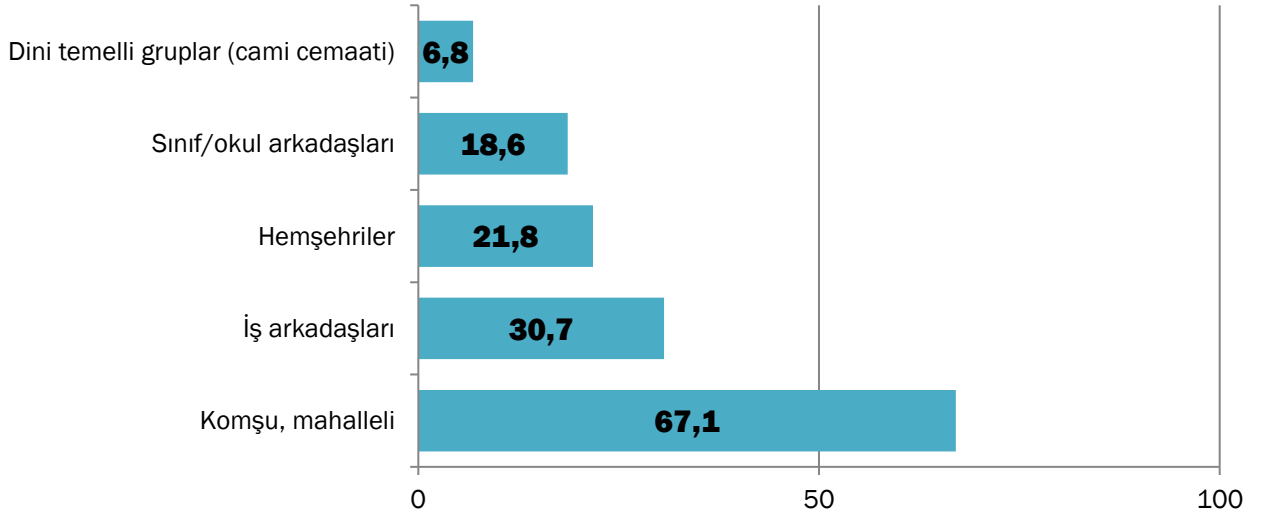

Toplum olarak başkalarıyla gündelik hayatta doğrudan temas ettiğimiz alanların ilk ve öncelikli sınırlarını komşuluk ve mahallelilik ilişkileri çiziyor, belirliyor. Aile en özel ve yakın temasın olduğu alan olarak tahayyül edilirken, şehir ve ülke gibi daha büyük ölçeklerde yakın temas olması daha az rahatsızlık yaratıyor. Bu haliyle sadece Suriyeli sığınmacılar meselesine yaklaşımlar Türkiye toplumunun bir taraftan uzaklık-yakınlıkla ilgili algılarını, öte taraftan da gündelik hayatını geçirdiği alanların koordinatlarını gözler önüne seriyor.

İnsanların en sık hangi gruplarla görüşüklerine dair sorumuz, yukarıdaki gözlemlerimizi doğrular nitelikte. Türkiye'nin ezici çoğunluğu, yaklaşık olarak her 10 kişiden 7'si, komşusu ve mahallelisiyle görüşüyor. Bunu yüzde 30 ile iş arkadaşları ve yüzde 21 ile hemşeriler takip ediyor.

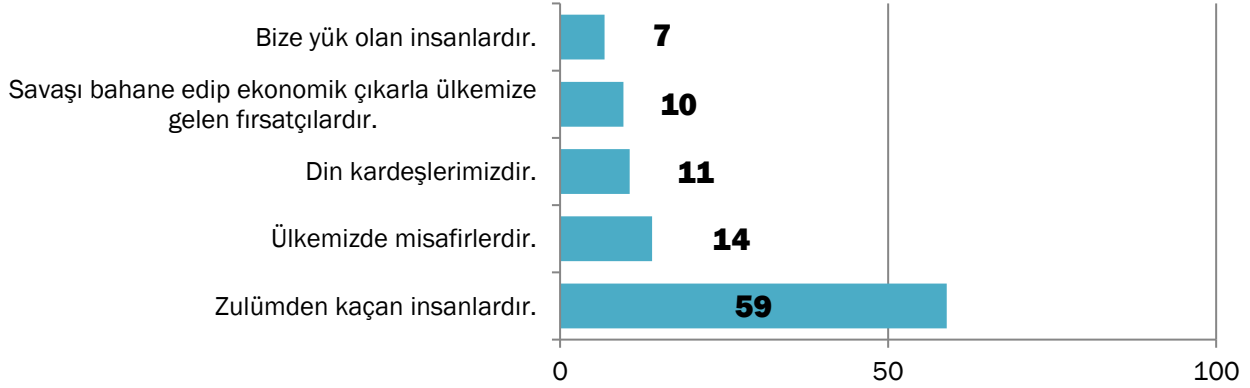
En sık hangi iki grupta görüşüyorsunuz?

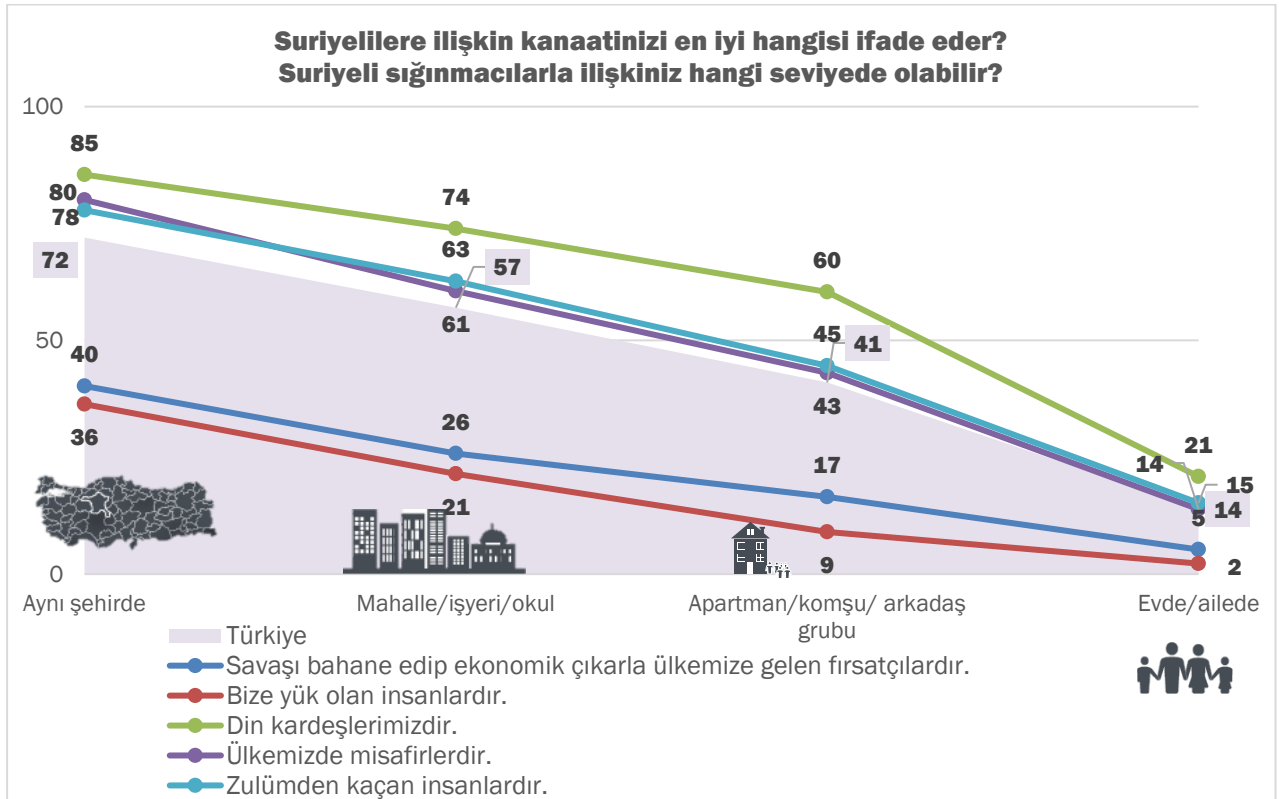
Türkiye toplumunun yarısı nüfusun 800 bin ve üzeri olan metropol alanlarında, dört kişiden biri de nüfusu 4000'in altında olan kırsal bölgelerde, yani köylerde yaşıyor. Buradan iki temel sonuca varabiliriz. Birincisi; nüfus çok kalabalık olan ve pek kalabalık olmayan yerler arasında 2'ye 1 oranında keskin bir şekilde dağılmıştır. Bu durumu tetikleyen halen süregiden ülke içi göç olduğunu tahmin etmek güç olmayacaktır. Halihazırda metropolde yaşayan nüfusun sadece yüzde 21'i yine metropollerde, yüzde 42'lik bir çoğunluk ise köylerde büyümüştür. O halde varabileceğimiz ikinci sonuç metropollerdeki temasla ilişkili: halen güçlü olmakla birlikte metropollerdeki ve Türkiye genelindeki hemşehrilik bağlarının popüler kültürde ve ortak akılda yer edindiği kadar temas alanları yaratmadığını, büyük şehirlere yığılan nüfusun ilk önce kendisine fiziksel olarak en yakın olan çevresiyle temas içine girmesi sonucunu doğurduğunu söyleyebiliriz.

Bu nedenle toplumun Suriyeli sığınmacılarla nerelerde temas ettiği ve hangi noktalarda temas etmediği bize esas olarak gündelik hayatlarımızdaki yaşam ve hareket alanlarımızın sınırlarını anlamızı sağlıyor. Daha önceki **Şubat'15 KONDA Hayat Tarzı** ve **Ocak'16 Ortalama Türkiye İnsanı** raporlarımızda da altını çizdiğimiz gibi, genel anlamıyla (Suriyeli olsun olmasın) yabancılarla karşılaşmak ve bireylerin gündelik hayat içerisinde temas ettikleri insanlara dair tespitleri, bu bireylerin içinde yaşadıkları çevre üzerine kesinlikle fikir veriyor olmalıdır.

Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılara ilişkin kanaatinizi en iyi hangisi ifade eder?

“Giriş-kavramsal çerçeve” bölümünde de sergilediğimiz gibi görüştüğümüz kişiler genel olarak sığınmacıları “zulümden kaçan insanlar” olarak görüyorlar. Sığınmacılara ilişkin kanaatler, görüştüğümüz kişilerin sığınmacılarla gündelik hayattaki temaslarına dair açıklayıcı sonuçlar üretiyor. Başka bir deyişle, görüştüğümüz kişilerin Suriyelilerle teması kabul etmeleri ya da kaçınmaları bekleneceği üzere sığınmacıları nasıl gördükleriyle doğrudan ilişkili. Aşağıdaki grafikte de görüldüğü gibi sığınmacıların zulümden kaçtığını düşünenler, farklı alanlarda teması daha fazla kabul etmeye meyilliyken, yük olarak görenler oldukça isteksiz görünüyor.

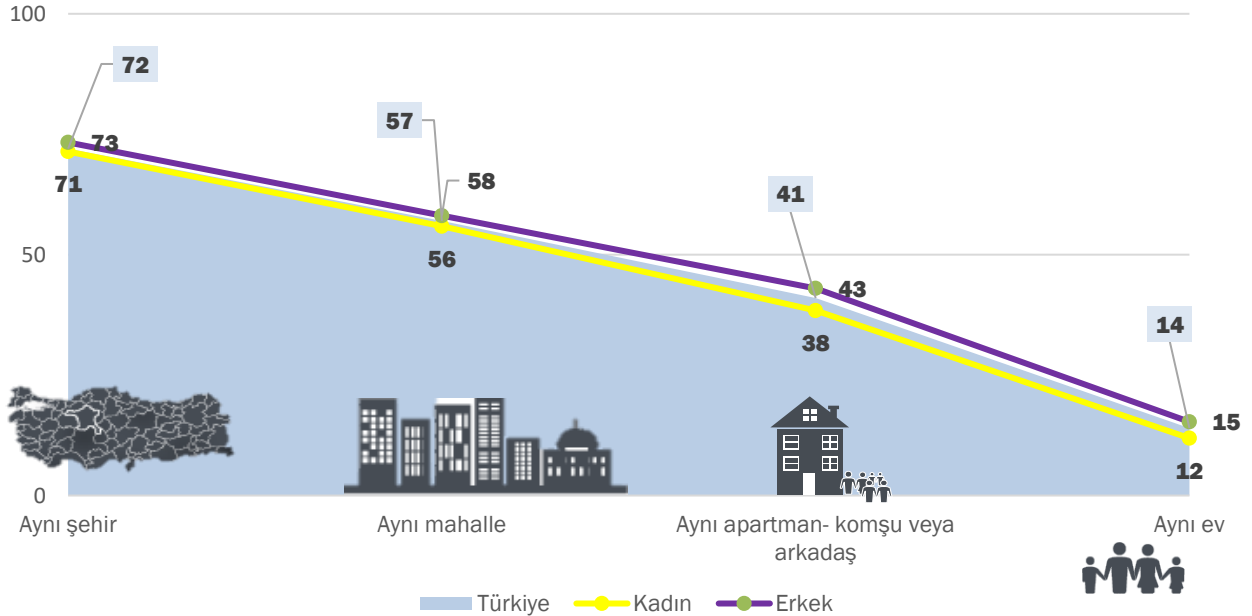

Suriyeli sığınmacı ve göçmenlerle temas meselesinde dikkatimizi ilk çeken şey genel bir toplumsal eğilim olduğu. Şehirden mahalleye, mahalleden aileye doğru ilerledikçe farklı toplumsal gruplar benzer bir eğilim çerçevesinde cevap veriyorlar. Şehir genelinde temas, temasın en fazla kabul edilebilir olduğu mecra olurken, aile temasın en az kabul edilebilir olduğu mecra oluyor. Ancak bir taraftan genel bir toplumsal eğilimin varlığını peşinen kabul etmek gerekirken; bir taraftan da bu farklı toplumsal grupların temasa onay verme ya da temastan kaçınma şiddetleri sözkonusu olduğunda birbirlerinden oldukça farklılaştıklarını belirtmekte fayda var. Araştırmamızda ortaya çıktığı haliyle, temas isteği ve temastan kaçınma meselelerinin ve bunların ifade şiddetleri beş temel ölçüt tarafından belirleniyor: sığınmacılarla karşılaşma sıklığı, cinsiyet, hayat tarzı kümesi, siyasi parti tercihleri ve etnik köken.

Bu ölçütleri birlikte değerlendirdiğimizde ise karşımıza çıkan tabloda, toplumun farklı kesimleri hemşehrilik, mahallelilik ve komşuluk ilişkilerine girmek konusunda farklı görüşlere sahip olsalar da, sığınmacıları aileye kabul etmek konusunda net şekilde fikir birliği içine girdiklerini görüyoruz. Başka bir deyişle, Suriyeli sığınmacılarla aynı şehirde veya mahallede yaşamak ya da komşuluk ilişkileri içine girmek farklı toplumsal grupların farklı yaklaşımlar sergilemelerine neden olurken, “aile” bu farklı grupların en benzer düşündükleri toplumsal temas noktası olmuştur.

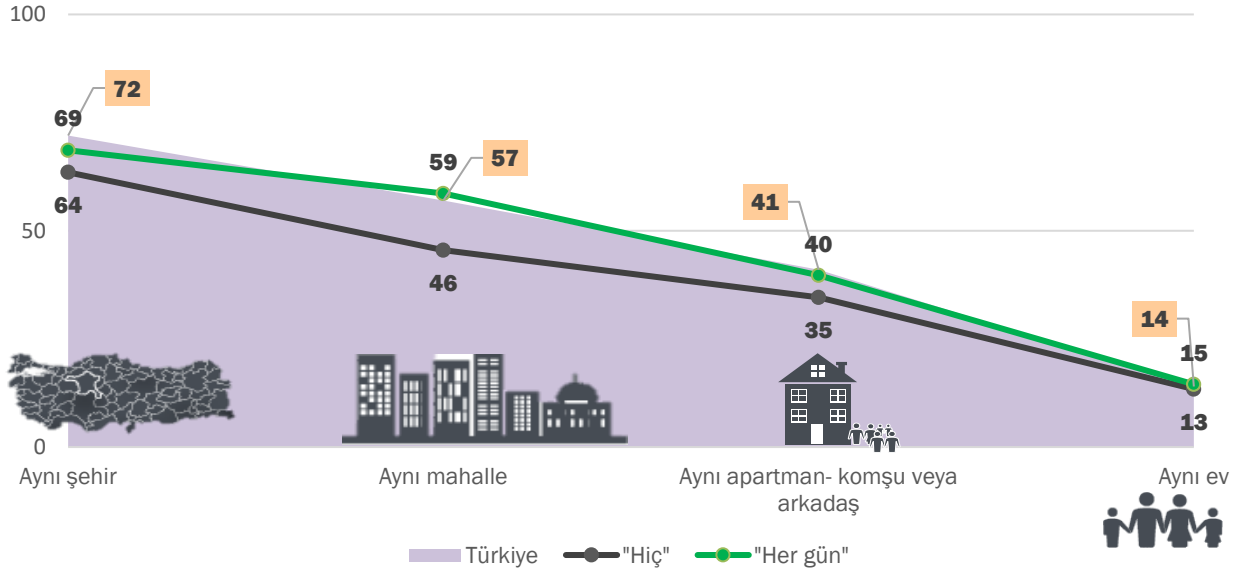
Grafiklerin ortaya koyduğu gibi, farklı demografik ve toplumsal gruplar Suriyelilerin aileye temas etmesine benzer oranlarda “evet” diyorlar. Bu türden doğrudan temas sözkonusu olduğunda toplum ailenin dış dünya ile temas etmesi konusunda hemfikir oluyor.

Suriyeli sığınmacılarla ilişkiniz hangi seviyede olabilir?

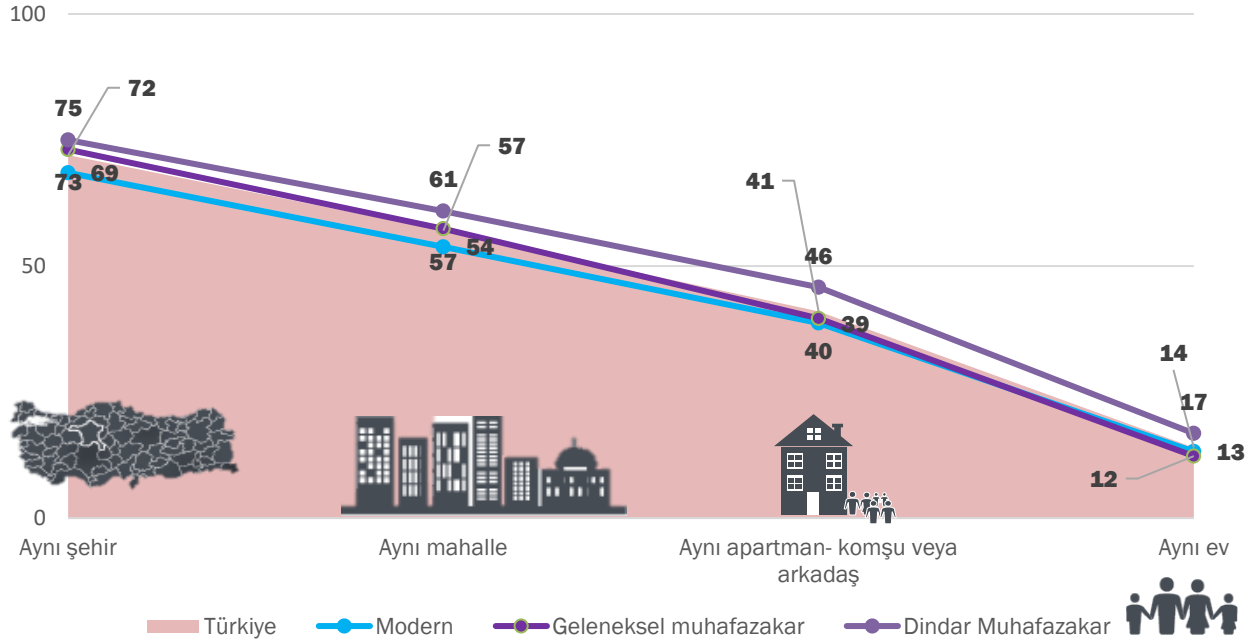

Suriyeli sığınmacılarla ilişkiniz hangi seviyede olabilir?

Suriyeli sığınmacılarla ilişkiniz hangi seviyede olabilir?

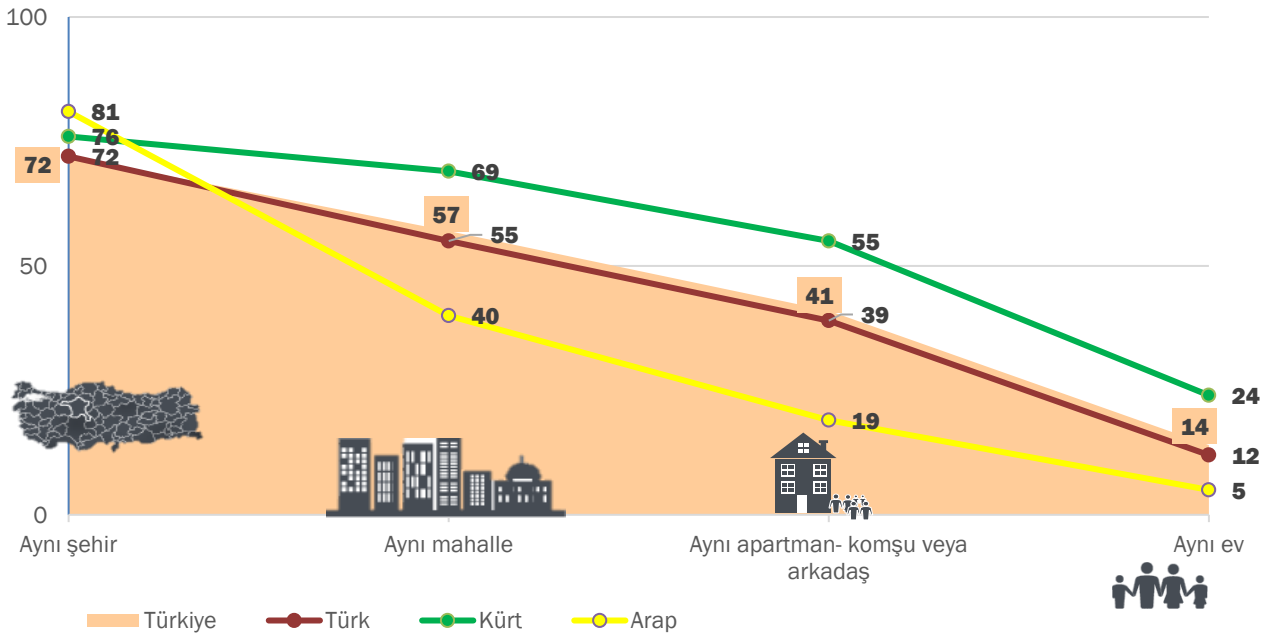

Ancak iki istisnadan bahsetmek mümkün. Temel toplumsal eğilim benzer kalmakla birlikte, sığınmacılarla temas konusunda iki ölçüt sözkonusu olduğunda, bazı grupların aileyle teması kabul etmeye, bazı grupların ise reddetmeye daha meyilli olduklarını görüyoruz. Bu noktada ilk olarak Kürtlerin Türklere göre çok daha fazla temas kabul eder olmaları göze çarpıyor. Bunu, sınır bölgesinde yoğunluklu olarak yaşayan Kürtlerin sığınmacılarla halihazırda doğrudan temas ediyor olmalarına bağlayabiliriz. İkinci önemli nokta ise, her ne kadar istatistiki olarak kayda değer bir çoğunluğa

işaret etmeseler de Türkiye vatandaşı Arapların Suriyeli sığınmacılara karşı toplumun en olumsuz grubunu oluşturmaları. Her ne kadar Araplar, Kürtler gibi, sığınmacıların en yoğunlukla bulunduğu sınır bölgelerinde yaşıyor olsalar da bu durum ters etki yaratmıştır. Dünyanın başka yerlerinde gerçekleştirilen benzer akademik ve profesyonel araştırmalardan da biliyoruz ki, benzer etnik kökeni paylaşan topluluklar göç olgusu devreye girdiğinde her zaman ortaklıklar ve yakınlıklar kurmayabiliyor. Arap kökenli bir grubun vatandaş ve başka bir grubun göçmen olduğu bir bağlamda ilk grup ikincisini dışlayabiliyor. Bu yüzden göç meselesine ortak etnik köken penceresinden bakmak oldukça temel bir noktada takılıp kalıyor, açıklayıcı olamıyor.

Suriyeli sığınmacılarla ilişkiniz hangi seviyede olabilir?

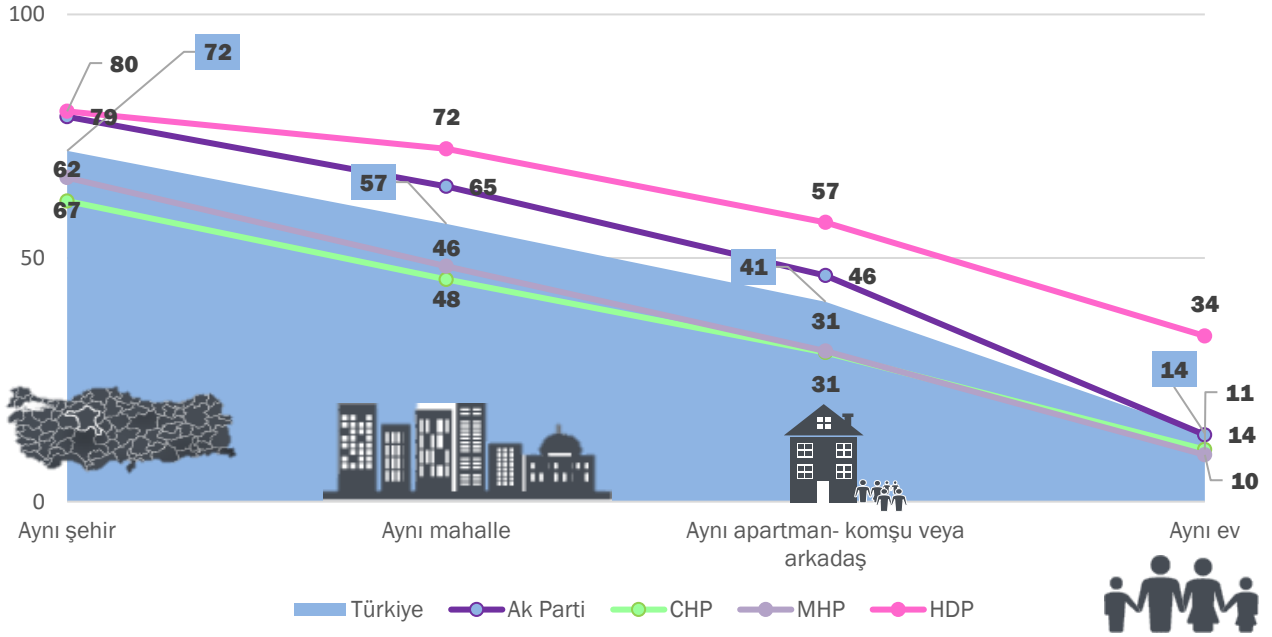
Seçmen profillerine göre baktığımız zaman ise Kürtlerin yoğun olarak oy verdiği HDP'lilerin sığınmacılarla teması en fazla kabullenen grup olduklarını görüyoruz. HDP'lilerin aile bağlamında temasa olur verme olayı CHP'lilerden ve MHP'lilerden 3 kat daha fazla.

Türkiye'de Araplar

Bilindiği gibi, Türkiye'de azımsanmayacak büyüklükte Arap kökenli vatandaş bulunuyor. Altı yıllık Barometre verilerine göre yetişkin nüfusun yüzde 1,6'sını, yani yaklaşık 850 binini oluşturan Araplar, dolayısıyla Türkler ve Kürtlerden sonra, ülkedeki en büyük etnik grup sayılabilir. Yine Barometre verilerine göre Arap kökenli vatandaşların yüzde 43'ü Güneydoğu Anadolu bölgesinde, yüzde 34'ü Akdeniz'de ve yüzde 12'si İstanbul'da yaşıyor. Nitekim, Urfa, Kilis, Gaziantep, Mardin ve Hatay gibi illerde yoğun şimdiye dek yoğun bir Arap nüfusu ve kültürü olduğu biliniyor. Türkiye vatandaşı olan Arapların Suriye'den gelen mülteci Araplara bakışlarını incelemek oldukça ilginç ve açıklayıcı olabilirdi. Ancak Şubat'16 Barometresi kapsamında etnik kökeninin Arap olduğunu belirten 45 kişi ile görüşebildik. Bu sayı, kendi örneklemimiz içinde Türkiye'deki Arap kökenli vatandaşların oranına denk geliyor olsa da istatistiki olarak anlamlı ifadeler üretmiyor. Yine de raporumuz boyunca Arap kökenli nüfusun Suriyelilere yaklaşımını çarpıcı şekilde ortaya koyan birkaç veriyi abonelerimizle paylaştık.

Suriyeli sığınmacılarla ilişkiniz hangi seviyede olabilir?

Bu haliyle; sığınmacılarla aynı şehirde ve mahallede ya da komşuluk ilişkileri çerçevesinde temas etmekten kaçınma konusunda kabaca bir toplumsal kutuplaşmadan bahsedebiliriz. Kadınlar, CHP'liler ve MHP'liler, Modernler, Türkler ve "sığınmacılarla hiç temas etmedim" diyenler temasa daha karşılarken, erkekler, Ak Partililer, daha muhafazakâr olanlar, Kürtler ve sığınmacılarla her gün temas edenler temas konusunda daha olumlu fikir beyan ediyorlar.

Burada dikkati çekmesi gereken en önemli bulgu önceki Barometre ve Hayat Tarzları Raporlarımızda⁸ sıklıkla altını çizdiğimiz söylemler/değerler ve pratikler arasındaki farkın Suriyeli sığınmacılara temas meselesinde de gün yüzüne çıktığıdır. Gündelik hayatta dış dünya ile daha sık doğrudan temas eden erkeklerin kadınlara göre, sığınmacılara din kardeşliği üzerinden biraz daha fazla sempati gösteren Muhafazakârların Modernlere göre, Suriye sınırında daha fazla yaşayan Kürtlerin Türklere göre, aynı mantığı takip ederek HDP'lilerin diğer partililere göre ve halihazırda sığınmacılarla her gün temas edenlerin hiç temas etmeyenlere göre temas konusunda daha ılımlı olduklarını görüyoruz. Din kardeşliğini vurgulayanların daha ılımlı olmasında, sığınmacılarla camide karşılaştığını belirten yüzde 10'luk bir kesim bulunduğunu ve din kardeşliği inancının gündelik hayat pratiklerine dayanan bir nedeni olduğunu gözden kaçırmamak gerekiyor.

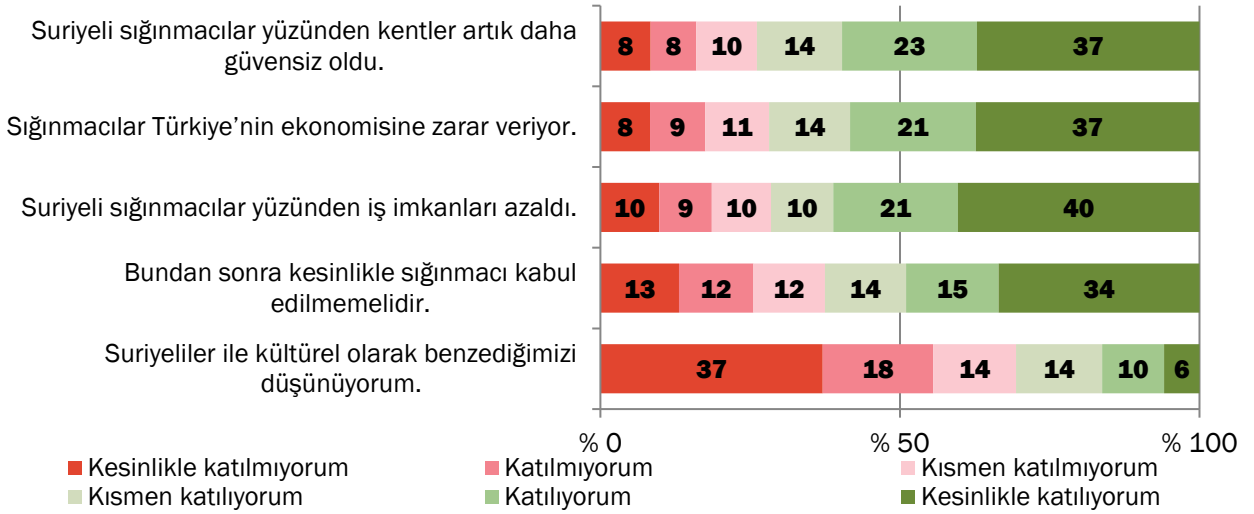
⁸ KONDA 2015 Hayat Tarzları Araştırması, saha çalışmasını Şubat 2015'te yaptığımız ve Türkiye'de hayat tarzlarını, modern ve geleneksel değerleri ve pratikleri incelediğimiz kapsamlı bir araştırmadır. Türkiye genelinde 39 ilde 5222 kişiyle yüz yüze yapılan araştırmada ortaya çıkardığımız 7 hayat tarzı kümesi, hem farklı toplumsal grupları anlamayı, hem de SES grupları içindeki sosyolojik farkları ortaya koymayı sağlamaktadır.

2.7. Sığınmacıların Ekonomiye ve Güvenliğe Etkisi

Araştırmada Suriyeli sığınmacılara dair sorduğumuz bir dizi soru, Suriyelilerin Türkiye'deki gündelik hayata etkisini ele alıyor ve bu konudaki genel tutum oldukça olumsuz görünüyor. **Toplumun dörtte üçü Suriyeli sığınmacılardan dolayı kentlerin artık daha güvensiz olduğuna, ekonomiye zarar verdiklerine ve iş imkanlarının azalmasına yol açtığına ve Suriyelilerle kültürel olarak benzemediğimize inanıyor.** Ayrıca her üç kişiden ikisi “Bundan sonra kesinlikle sığınmacı kabul edilmemelidir” cümlesini onaylıyor.

Ekonomi/güvenliğe etki faktörü

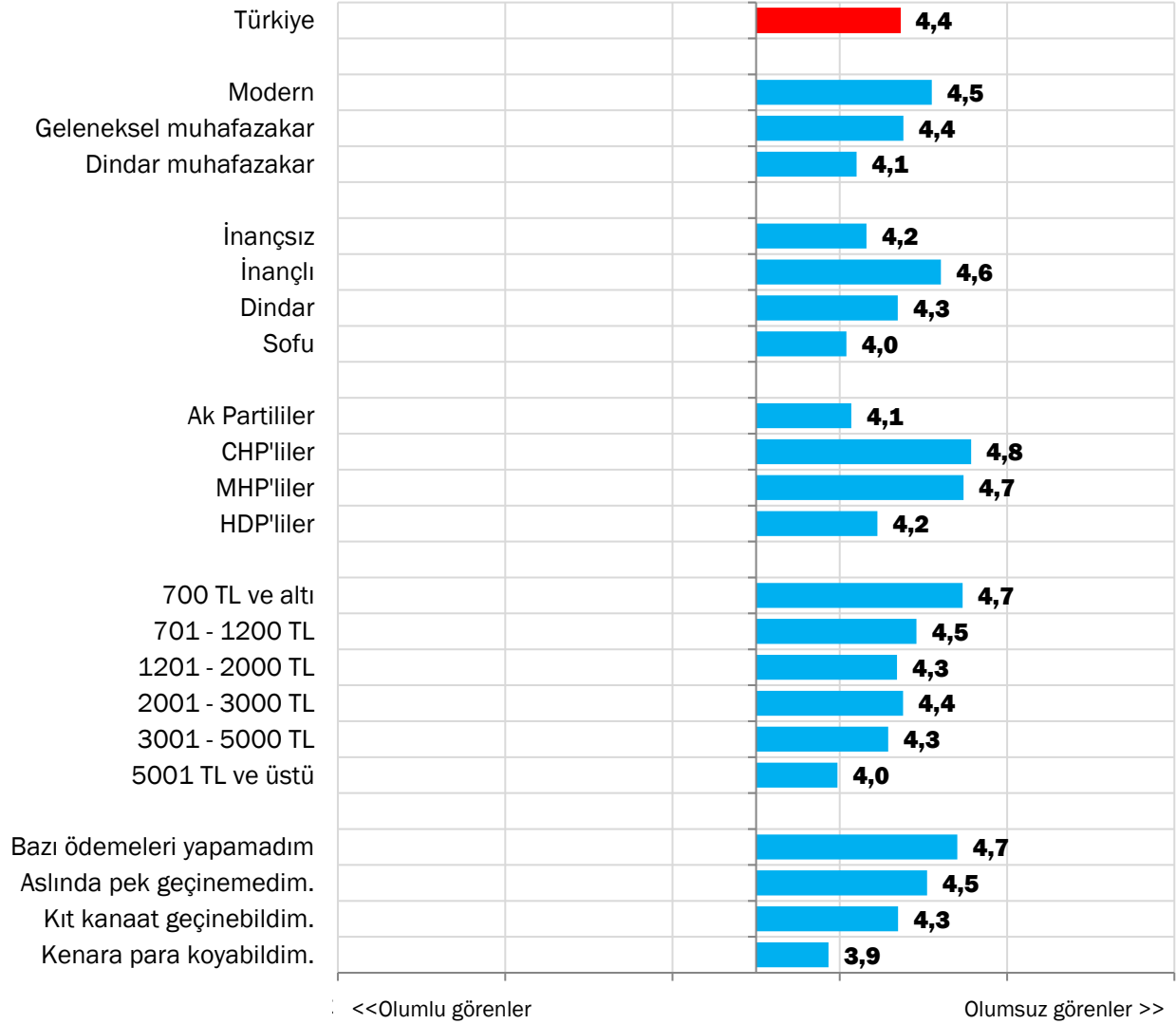

Faktör analizi yukarıdaki grafikte de yer verdiğimiz 5 cümlenin güçlü bir faktör oluşturduğuna, diğer bir deyişle belli bir tutumu ölçmek konusunda birbirine çok benzer olduklarına işaret ediyor. Bu faktörü “ekonomi/güvenliğe etki faktörü” olarak adlandırdık. Bu faktörde 1 puan ekonomi veya güvenlik açısından Suriyelilerin etkisini olumlu görmeyi, 6 puan ise olumsuz görmeyi ifade ediyor ve Türkiye ortalaması 4,4 puanla nispeten olumsuz bir bakışımız olduğunu gösteriyor.

Sığınmacıların ekonomiye ve güvenliğe etkisini olumlu görüp görmemek dört unsura göre şekilleniyor: kişilerin hayat tarzları, sığınmacılarla temasları ve gerek sığınmacılara, gerek Suriye meselesine nasıl baktıkları ve gelir ve geçimleri.

Sığınmacıların ekonomiye / güvenliğe etkisi faktörü

Hayat tarzını Modern olarak tanımlayanlar, başını örtmeyenler, CHP'liler ve MHP'liler sığınmacıların etkisi konusunda oldukça olumsuz ve endişeli görünüyorlar. Diğer tarafta Ak Partililerin, Dindar Muhafazakârların, örtünenlerin aksine toplum genelinden daha olumlu olduğunu görüyoruz.

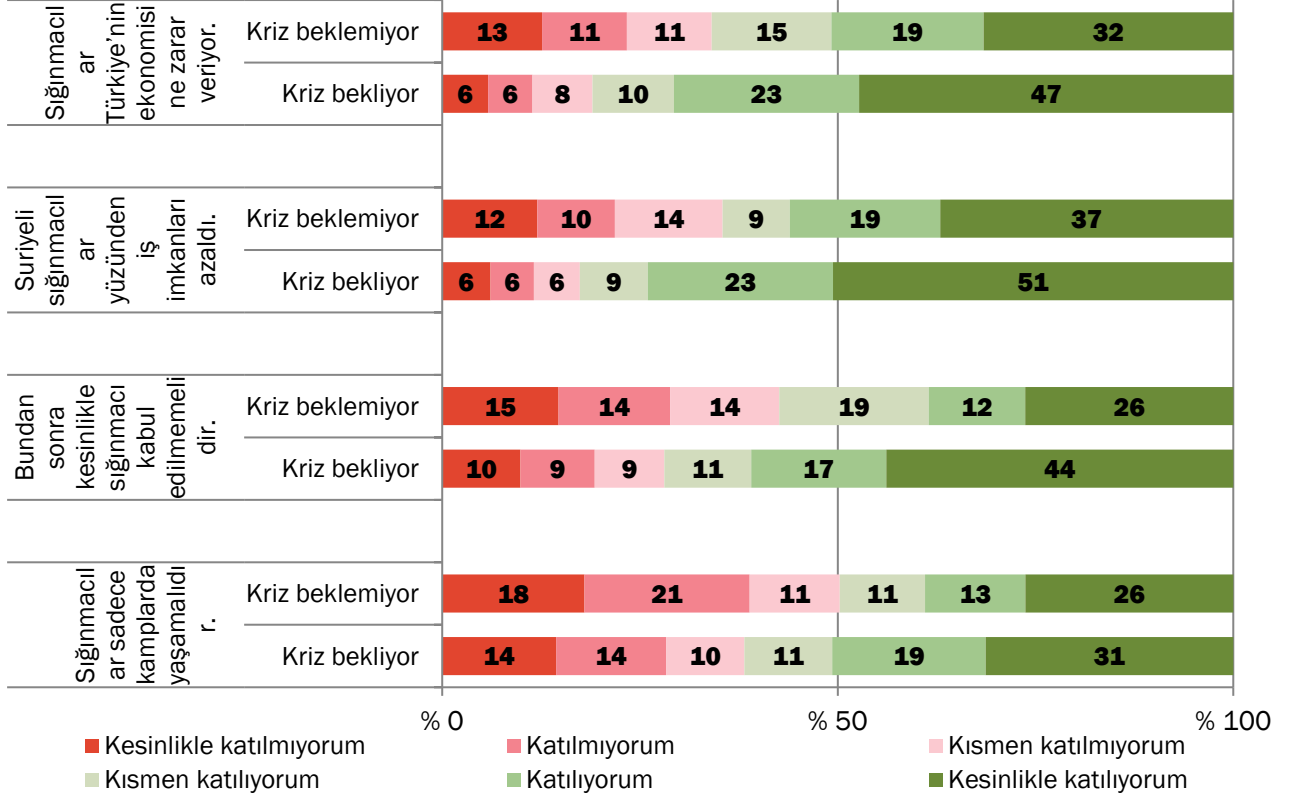
Temas alanları arasındaki hiyerarşiyi göz önünde bulundurduğumuzda, şehirden eve doğru sığınmacılarla temas etme fikri kabul edildikçe, ekonomi/güvenliğe etki faktöründeki endişe de azalıyor. Başka bir deyişle, kişiler doğrudan bireysel teması kabul ettikçe sığınmacıların neden olabileceği endişeler daha az görünür hale geliyor. Örneğin kırsal kesimde yaşayanların daha az endişe duyması da benzer bir duruma işaret ediyor.

İnsanların halihazırda Suriyeli sığınmacıları nasıl tanımladıkları anlamlı derecede farklılıklar üretiyor. Sığınmacıları yük veya fırsatçı olarak görenler toplumdaki etkileri

sallantıları yok sayabiliyor. Mesela, Ak Parti'lilerin üçte ikisi yakın gelecekte ülkede ekonomik sıkıntı beklemiyorlar. Bu grup araştırma verisinin de yüzde 30'unu teşkil ediyor. Büyük bir grup olmaları sebebiyle ortalamayı önemli ölçüde etkiliyorlar.

Sığınmacıların ekonomik etkileri/ Kriz beklentisi (Ak Parti seçmeni haricindekiler)

Nitekim, araştırma verilerinden 1 Kasım seçimlerinde Ak Parti'ye oy verdiğini söyleyenleri çıkarırsak, kalan gruptaki kriz beklentisi ekseninde şekillenen yabancıya bakış, yukarıda söz edilen teorilerle tutarlı bir hale geliyor. Yabancı düşmanlığından ziyade, göç karşıtı politikalar olarak özetleyebileceğimiz “sığınmacılar sadece kamplarda yaşamalıdır”, “artık sığınmacı kabul edilmemeli”, “iş imkanları azaldı” gibi sorularda – Ak Parti seçmeni analizden çıkartıldığı takdirde – kriz bekleyenlerle beklemeyenler arasında ciddi farklar var. Zaten, yukarıda da anlatıldığı üzere göç karşıtlığı, yabancı düşmanlığı bireylerin kendi hayatına bir tehdit, belirsizlik hissettikleri ölçüde kuvvetlenen duygular.

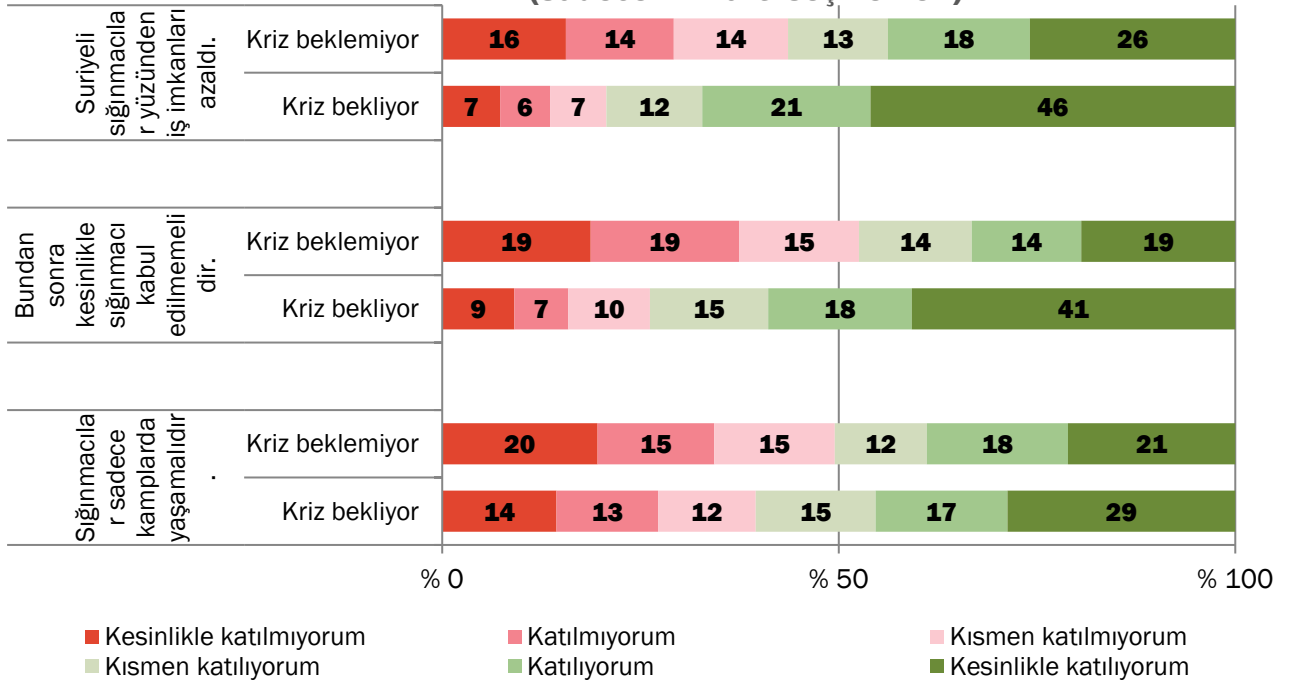
Mesela, kriz beklemeyenlerin yarısı sığınmacıların sadece kamplarda yaşamaları gerektiğini düşünürken, bu oran kriz bekleyenler arasında yüzde 60'ın üzerinde. Yine bundan sonra sığınmacı kabul edilmeli mi ve sığınmacılar Türkiye'nin ekonomisine zarar veriyor mu sorularında, iki grup içinde katılıyorum cevabı verenler arasında neredeyse yüzde 15'lik bir fark var. Sığınmacılar yüzünden iş imkanları azaldı önermesine katılanlar arasında ise bu fark neredeyse yüzde 20'ye yaklaşıyor.

Burada, ekonomik etkenlerin güçlendikleri takdirde kutuplaşma ve hissi cevapları aşabilir nitelikte olduğunu gösteren bir diğer durum da, sadece Ak Parti seçmeni içinde kriz bekleyen ve beklemeyenlerin göç politikalarına verdikleri cevaplar. Ülkede ekonominin kötüleşmesini bekleyen Ak Partililer'in yüzde 80'i Suriyeli sığınmacılar yüzünden iş imkanlarının azaldığını düşünürken, ekonominin iyi olduğunu düşünenler arasında bu oran yüzde 55. İki grup içinde sığınmacılar yüzünden kentler daha güvensiz oldu diyenlerin oranı da buna çok benzer.

Ekonominin kötüleşeceğini düşünen her dört Ak Parti seçmeninden üçü bundan sonra sığınmacı kabul edilmemesi gerektiğini düşünürken, ekonomik bir sıkıntı öngörmeyenlerin sadece yarısından azı bu önermeye katılmaktadır.

Sığınmacıların ekonomik etkileri/ Kriz beklentisi (Sadece Ak Parti seçmenleri)

Sonuç olarak, Ak Parti seçmeni ülkede ekonomik şartların kötüye gidip gitmeyeceği konusunda, diğer parti seçmenlerinden ayrılmış bir şekilde daha ağırlıklı olarak bir sorun beklemiyor. Bu grubun veri içindeki büyüklüğünden kaynaklanan ağırlığından dolayı göç politikasına ve yabancılara bakış sorularında ilk anda Türkiye sanki bütün bildiklerimizin tersi yönde bir eğilimi olan bir ülkeymiş gibi görünüyor. Fakat, hem ülke genelini Ak Parti seçmenini çıkartıp incelediğimizde de, hem de Ak Parti seçmenini kendi içinde incelediğimizde de, önümüzdeki dönem de ekonomik sıkıntı bekleyenler, göçmen ve sığınmacı karşıtı politikalara daha ağırlıklı meyleniyorlar.

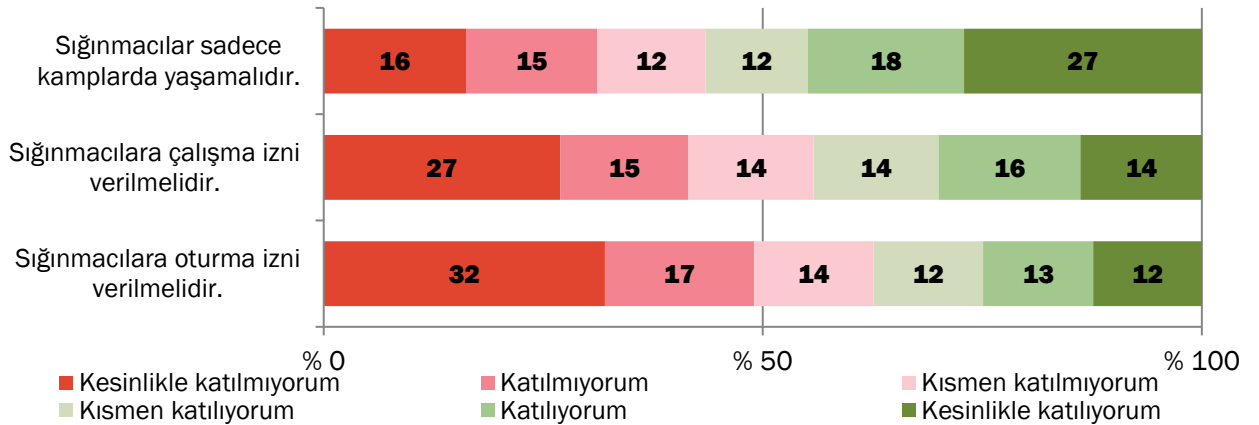

2.8. Entegrasyona Bakış

Suriyelilerin Türkiye'deki topluma uzun vadede uyum sağlamalarını, entegrasyonlarını sağlayabilecek olan somut adımlar olarak çalışma ve oturma izni verilmesine toplumun bakışını da araştırmada ele aldık. Faktör analizi, Suriyelilerin sadece kamplarda yaşamaları ile ilgili görüşlerin de benzer bir durumu ölçmesinden dolayı, bu konuyu da aynı başlık altında ele aldık ve "entegrasyona bakış" adında bir faktör oluşturduk.

Sığınmacıların çalışma ve oturma izni almaları veya kamplarda değil de serbestçe dolaşmalarına insanların nasıl baktıkları, aslında Kavramsal Çerçeve bölümünde değindiğimiz istisnai duruma ve hukuki ilişkiye nasıl baktıklarını daha somut olarak gösteriyor. Son üç bölümde ülkeye kabul edilmelerini, yani devletin ilk aşamada kurduğu ilişkiyi, ardından temas ettikleri alanları ve son olarak bu temas sonucunda gündelik hayata etkileri konusundaki algıları üzerinden vatandaşla statüsü belirsiz sığınmacı arasındaki ilişkiyi ele alıyordu. Dolayısıyla bu üç bölümü toplumun durum tespiti olarak nitelendirebiliriz. Entegrasyon ise tekrardan, sığınmacıları kalmaları durumunda veya en azından dönene kadar devletle nasıl bir ilişki kurması gerektiği konusuna dönüyor ve nasıl bir statü tanınması gerektiği konusunda insanların ne düşündüğünü ortaya koyuyor.

Entegrasyona bakış faktörü

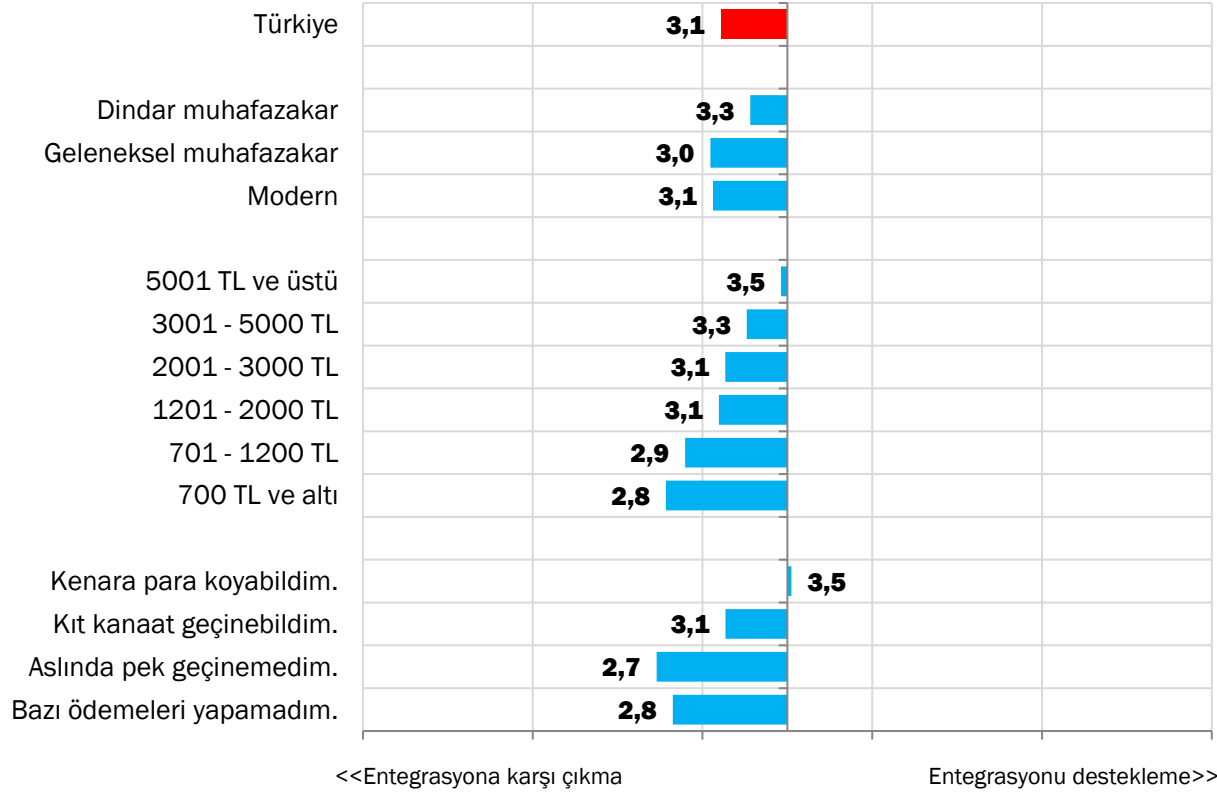
Toplumun yüzde 44'ü sığınmacılara çalışma izni ve yüzde 37'si oturma izni verilmesini savunuyor ve yüzde 43'ü sadece kamplarda yaşamaları gerektiği fikrine karşı çıkıyor. Her üç konuda entegrasyon yanlısı cevaplar verenler ise toplumun beşte birini oluşturuyor. Üç soruya verilen cevapları birleştirip, 1 puanın entegrasyona karşı çıkmayı ve 6 puanın entegrasyona desteği ifade ettiği bir faktör oluşturduğumuzda, Türkiye ortalaması 3,1 puan olarak ortaya çıkıyor ve toplum olarak entegrasyonu desteklemeye pek meyilli olmadığımız anlaşılıyor.

Ekonomik belirsizliğin yabancılara bakıştaki etkisinden dolayı, ilk olarak çalışma iznine baktığımızda, insanların çalışıp çalışmamasının çalışma izni verilip verilmemesi konusundaki görüşüne kayda değer bir etkisi olmadığını görüyoruz. İster çalışsınlar, ister şu anda işsiz olsunlar, ister çalışmayan kesimden olsunlar sığınmacılara çalışma izni verilmesiyle ilgili görüşleri farklılık göstermiyor.

Daha önce bulgular ışığında beklenebilecek şekilde hem insanların gelir ve geçim durumları arttıkça hem de sığınmacılara temasa daha sıcak baktıkça, sığınmacıların entegrasyonuna da insanlar daha olumlu bakma eğiliminde görünüyor. Şehirden eve doğru aynı mekanda bulunabileceğine onay verme arttıkça entegrasyona destek de anlamlı şekilde artıyor.

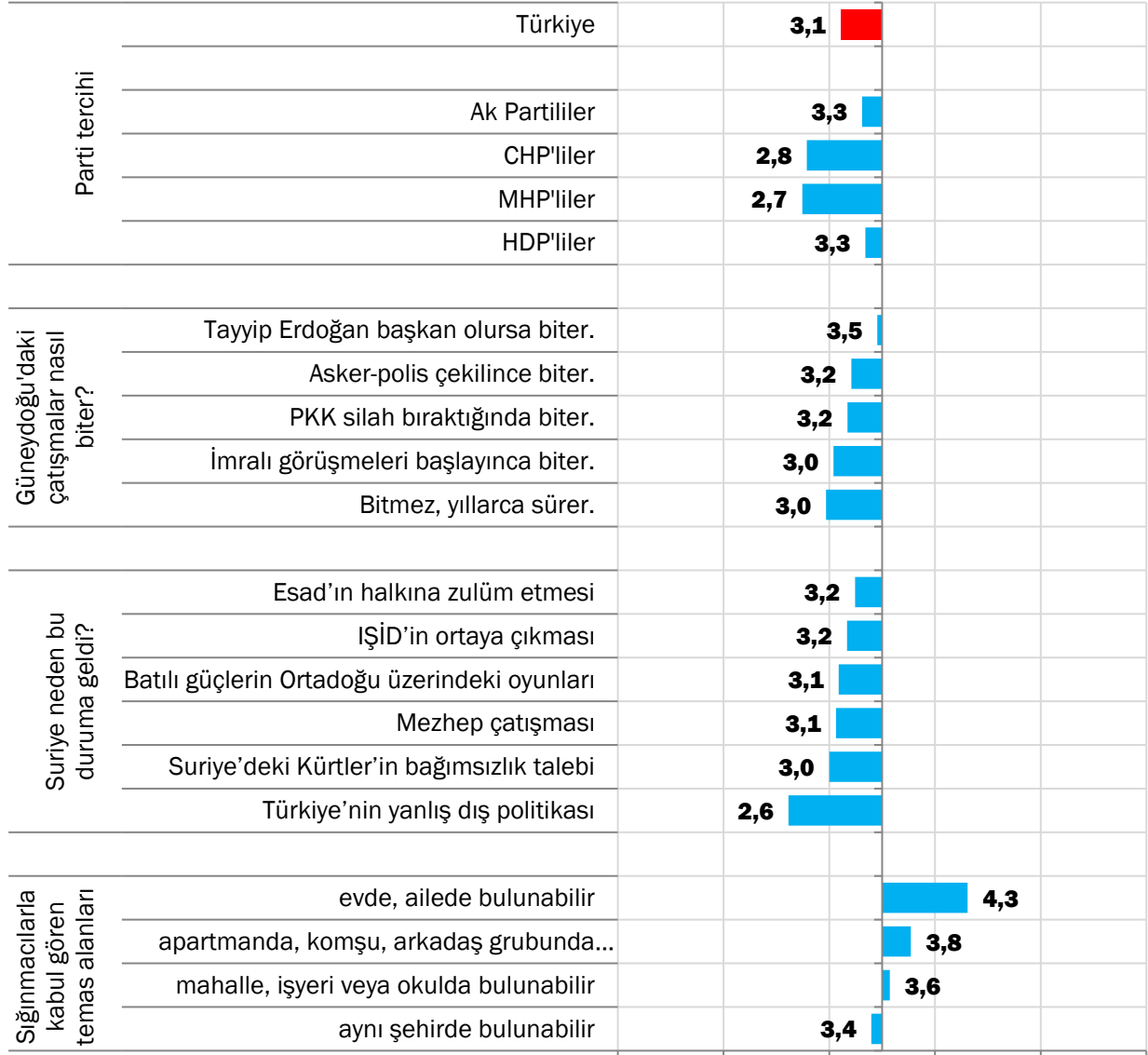
Sığınmacıların entegrasyonuna bakış

Bu konuda toplumda tam da kutuplaşma olarak ifade edilemeyecek bir ayrışma sözkonusu ama bu kutuplaşma hayat tarzından ziyade, doğrudan siyaset üzerinden bir kutuplaşma gibi görünüyor. Öncelikle Ak Partililer ve HDP'liler entegrasyonu biraz daha fazla, CHP ve MHP'liler ise daha az destekliyorlar. Ancak, bunun ötesinde başkanlık referandumunda "evet" demeyi düşünenlerin, Recep Tayyip Erdoğan Başkan olduğu takdirde PKK ile çatışmaların biteceğine inananların entegrasyon fikrini daha fazla desteklerken, Suriye sorununun Türkiye'nin yanlış dış politikasından kaynaklandığını savunanlar, entegrasyonu da daha az desteklemesi, entegrasyon meselesinin daha genel bir çerçevedeki siyasi hareketlerle beraber değerlendiriliyor olabileceğine işaret ediyor.

Sığınmacıların entegrasyonuna bakış

<< Entegrasyona karşı çıkma

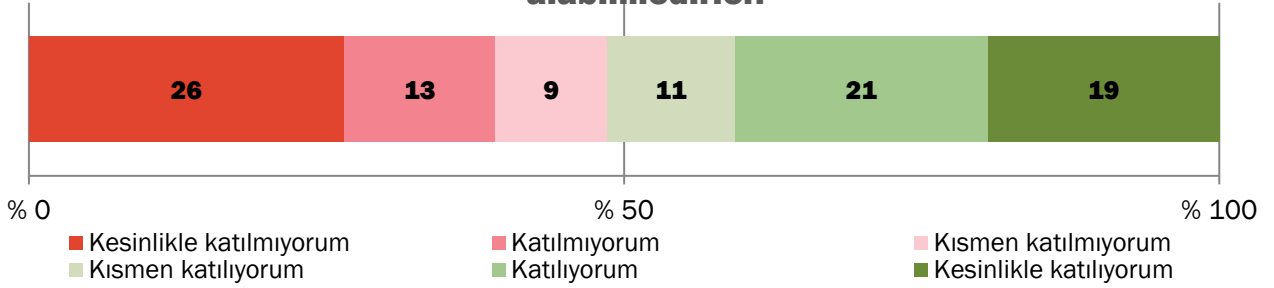
Entegrasyonu destekleme>>

2.8.1. Anadilde eğitim hakkı

Temel insan haklarından olan eğitim hakkı, sığınmacıların entegrasyonunun bir alt başlığı olarak ele alabileceğimiz bir konu. Suriyeli göçmen ve sığınmacıların sıkıntılarından biri, çocuklarının anadilde eğitim haklarının ellerinden alınmış olması. Eğitim konusunu “Türkiye’deki Suriyeli çocuklar anadilleri olan Arapça ile eğitim alabilmedirler” şeklinde bir cümle okuyarak görüştüğümüz kişilere sorduğumuzda, yarısı katıldığını, yarısı katılmadığını belirtti ve cevapların ortalaması alındığında halkın bu konuda tam ortada durduğu ortaya çıktı.

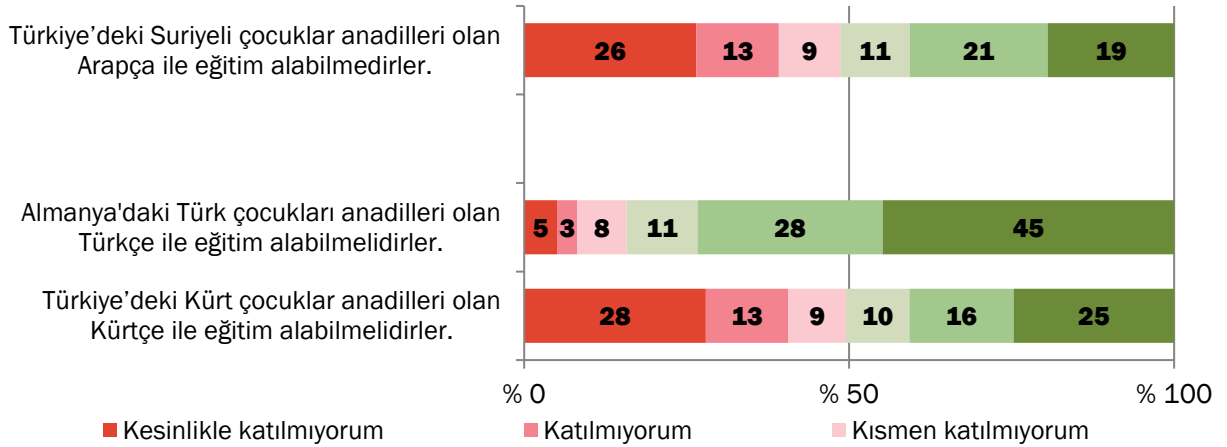

Türkiye'deki Suriyeli çocuklar anadilleri olan Arapça ile eğitim alabilmedirler.

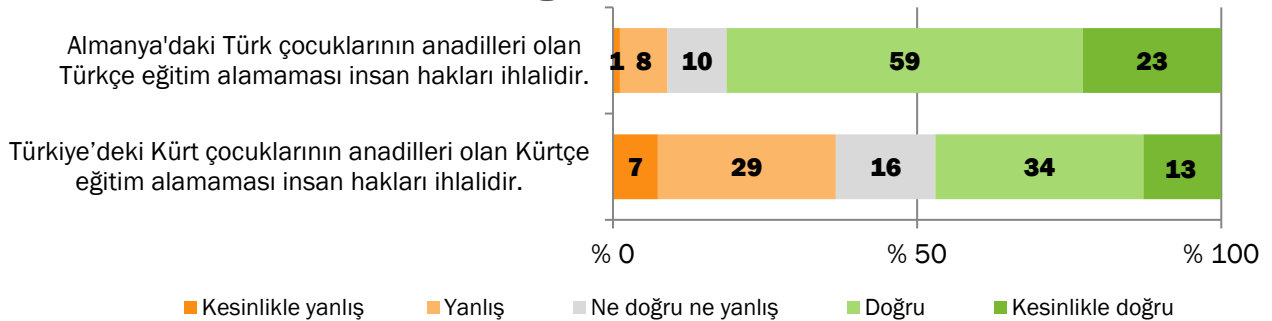

Suriyeli çocukların anadillerinde eğitim almasını Ak Partililer, sofular, Dindar Muhafazakârlar, Kürtler, İMC TV izleyicileri ortalamadan daha fazla desteklerken; CHP ve MHP seçmenleri, Modernler, Aleviler, inançsız ve inançlılar daha az destekliyor. Bu farkların esasen dindarlık ekseninde kurulmuş olması, konunun Suriyeli çocukların eğitim hakkında ziyade Arapça dilinde eğitim verilip verilmemesi üzerinden, Türkiye'de yürüyen başka bir tartışmanın zemininde anlaşılabilir cevaplanmış olabileceğine işaret ediyor.

Anadilde eğitim hakkı

Anadilde eğitim hakkı (Haziran 2012)

Türkiye'deki Suriyeli çocukların Arapça eğitim almaları konusuyla beraber, benzer durumlar olan Türkiye'deki Kürt çocukların Kürtçe ve Almanya'daki Türk çocukların Türkçe

eğitim alması konularındaki görüşlerini de görüştüğümüz kişilere sorduk. Öyle görünüyor ki, Kürt çocukların Kürtçe eğitim almaları da toplum tarafından yarıya yarıya destekleniyor. Halbuki bir hak olarak Almanya'daki Türk çocukların Türkçe eğitim almalarını her beş kişiden dördü destekliyor. Abonelerimizin hatırlayacağı gibi 2012 yılının Haziran ayında aynı konuyu bir kez daha ele almıştık ve o zamandan bu zamana çok önemli bir fark gerçekleşmediğini, ancak Kürtlerin anadilde eğitimini “kesinlikle” vurgusuyla destekleyenlerin biraz artmış olduğunu gözlemliyoruz.

Üç grup için verilen cevaplara bir arada baktığımızda toplumun yarısının (yüzde 49) her üç grubun da kendi anadilinde eğitim hakkını savunması olumlu görünse de, **Almanya'daki Türklerin eğitim haklarına yaklaşım ile Türkiye'deki Kürt ve Suriyelilerin haklarına yaklaşım arasında fark bulunması üzerinden, toplumun bir kısmının anadilde eğitim hakkını ilke olarak desteklemediğini, farklı gruplara siyasi duruşuna göre farklı yaklaştığını anlayabiliyoruz.**

Genelde çoğu toplumsal ve siyasi küme, Almanya'da Türkçe eğitimi, Türkiye'de Kürtçe ve Arapça eğitime kıyasla daha fazla desteklese de, bazı kümeler kısmen tahmin edilebilecek farklı bakışlara sahipler. Örneğin, Modernler Kürtlerin ve Suriyelilerin eğitim hakkını ortalamadan daha az destekleseler de, Almanya'daki Türklerin eğitim hakkını da daha az destekliyorlar. Buna karşılık Dindar Muhafazakârlar üçünü de ortalamadan daha fazla destekliyor.

MHP'liler Suriyelilerin, özellikle de Kürtlerin anadilde eğitim hakkını ortalamada çok daha az destekliyor. HDP'liler ise en çok Kürtlerin, ardından Türklerin, en az da Suriyelilerin anadilde eğitimi desteklemek suretiyle toplum genelinden oldukça farkı bir bakışa sahipler ve her üç grubun anadil hakkını en fazla savunan küme olduklarını anlıyoruz. Aleviler ise, Suriyelilerin Arapça eğitimini daha az destekledikleri halde Kürtçe eğitimi ortalamanın üstünde bir seviyede destekliyorlar. Diğer dikkat çeken bir fark sofuların Suriyelilerin Arapça eğitimini daha fazla desteklerken, Almanya'da Türkçe eğitimi de en fazla destekleyen kümelerden biri olması.

Türkiye'de anadilde eğitim hakkı sadece Lozan'da tanımlanmış olan azınlıklara, yani gayrimüslimlere tanınmış durumda ve Kürtlere tanınmamış olması, Kürtlerin hak taleplerindeki temel taşlardan birini oluşturuyor. Anadilde eğitim hakkının zaten tartışmalı olduğu bir ortamda farklı kesimler anadil meselesine ve sığınmacıların haklarına kendi dertleri, birbirinden oldukça farklı olan talepleri üzerinden yaklaşmış gibi görünüyor ve “vatandaşlıkla” ilgili taleplerini bunun üzerinde dillendirmişler diyebiliriz.

2.9. Sonuç

Önceki raporlarımızda sıklıkla karşılaştığımız Türkiye toplumuna dair bir durum Suriyeli sığınmacılara yaklaşım konusunda da tekrarlanıyor. **Toplum dış meseleleri iç meselelerden ayrı görmüyor, dış politika gelişmeleri her zaman iç politika gelişmelerinin uzantısı olarak görülüyor.** Bu haliyle toplumsal kutuplaşma gerek iç politika meselelerine gerekse dış politika meselelerine yaklaşımlarda benzer şekillerde belirleyici oluyor. Suriye meselesi, aynı Kürt meselesinde olduğu gibi, gerek aktörlerin küresel dağılımları gerekse ülke içinde çok büyük nüfus kitlelerinin hareketini tetiklediği için iç ve dış politika perspektiflerinin bir araya konarak değerlendirilmesini elzem kılıyor. Halihazırda Suriye’de süregiden çatışmalar bir taraftan Türkiye’nin Rusya ve Amerika gibi ülkelerde ikili ilişkilerini değiştiriyor ve dönüştürüyor.

Sığınmacıların hakları aslında Türkiye vatandaşlarının haklarına dair de bir tartışma

Aynı zamanda, bu çatışmaların doğrudan bir sonucu olarak ülkemize gelen yaklaşık iki buçuk milyon sığınmacının hakları, buradaki gelecekleri ve entegrasyonları tartışmaları Türkiye vatandaşlarının bizzat kendi hakları meselelerinde ne şekillerde düşündüğünü de gözler önüne serecek toplumsal bir tartışmayı da beraberinde getiriyor. “Başkalarının hakları” üzerine olan bu tartışmalar bireylerin “kendi hakları” üzerine düşünmelerine neden olabiliyor. Başka bir deyişle, vatandaş, devletin başkaları ile olan ilişkilerinin kendi yaşam ve hareket alanları üzerine ne şekilde etkileri olacağı üzerine düşünüyor.

Sığınmacıların hukuki statü eksikliği

İşte bu yüzden, dış ve iç ilişkiler arasında ayırım yapmadan, ya da daha doğrudan belirtmek gerekirse aynen giriş/kavramsal çerçeve bölümünde de değindiğimiz gibi, hukuk içerisinde *istisnai hal* olarak adlandırabileceğimiz henüz hukuk içine tamamiyle alınmamış hak ve sorumlulukları ilgilendiren düzenlemelerin toplumsal hayattaki etkilerini ve sonuçlarını görmezden gelmeden, geniş kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Araştırmamız dahilinde görüştüğümüz bazı kişilerle doğrudan derin görüşme yaptığımızda gördük ki toplumun kendisi dahi yukarıda ve önceki sayfalarda sözünü ettiğimiz *istisnai halini* benimsemiş ve Suriyeli sığınmacı ve göçmenlere *kalıcı* haklar tanınmasından yana değiller. Bu bakımdan toplum da, aynen devlet gibi, *geçici* çözümlerden yana.

“Bu insanların sığınacak bir yere ihtiyacı var, Türkiye’ye yönelmişler, gelmişler. Bence Türkiye’ye alınması, bunlara bakılması son derece olumludur ve gereklidir. Biz bunu şey yapamayız, yani, sıkıntıdaki bir insanı almıyoruz dememiz doğru bir şey değil. [...] [Ancak, çalışma hakkı] verilmesi normal değildir. O zaman meseleyi kalıcı bir şekilde düşünüyorsan, o zaman onu vermen gerekecek ki bu doğru bir şey değildir. Bu ülkenin geleceğini tehlikeye düşürür.”

(62 yaşında, erkek, üniversite mezunu, HDP seçmeni)

“Bu olaylar bitene kadar çalışma izni verilmeli, sonra ülkesine dönsünler.”
(27, erkek, ilkokul mezunu, Ak Parti Seçmeni)

“Kaçak olarak çalışabilmeliler yani. Resmi izin verirlerse sürekli çalışmak zorunda kalır. Bütün sosyal hakları olmuş olur. O da bilmiyorum, iyi mi olur onlar için? Olabilir aslında. Fazla o kadar da sosyal hak olmaması lazım. Türk halkıyla eşit olmaması lazım bir yerde.”
(38, Erkek, Ortaokul Mezunu, MHP seçmeni)

Fikirlerin değil, önceliklerin zıtlaşması

Geçtiğimiz ayın teması olan **Ortalama Türkiye İnsanı** tam da bu yukarıda sözünü ettiğimiz başkalarına dair algının toplumsal hayatta kişinin kendisini nasıl konumlandığı meselesine eğiliyordu. Suriyeli sığınmacıların görüştüğümüz kişiler tarafından nasıl algılandıkları da doğrudan Türkiye toplumunun benzer dinamiklerini anlamamıza yardım ediyor. Her iki konu başlığının ilk ve en önemli olarak işaret ettiği nokta “öteki” algısının siyasi ve toplumsal kutuplaşma üzerinden şekillendiği – ve kutuplaşmanın genel olarak Türkiye toplumunun her türlü siyasi ya da sosyal meseleye eğilimini şekillendirdiği. Ancak burada gözden kaçırmamız gereken çok temel bir nokta var; birbirinden farklı toplumsal kümeler farklı nedenlerle aynı fikre varabiliyor. Bu yüzden de kutuplaşmayı sadece fikirlerin zıtlaşması olarak değil, önceliklerin zıtlaşması yönünden de ele almak gerekiyor. Suriyeli sığınmacılara yaklaşımlar böylesi bir olgunun en net örneklerini barındırıyor.

Örneğin, raporumuzun önceki sayfalarında da ortaya çıktığı üzere Kürtlerin ve dindarların benzer şekillerde anadil eğitimi gibi temel hakların tanınmasına onay verdiğini görüyoruz. Ancak, Kürtlerin bu eğilimini daha çok kendi haklarının tanınması ve ezilenlerin siyaseti üzerinden bir ortaklaşma çabasının ürünü olarak görmek gerekirken, dindarların eğilimini daha çok din kardeşliği üzerinden görmek gerekiyor. Buradaki ikinci bir ayırım ise Kürtlerin ve dindarların sığınmacıların ülkedeki geleceğini nasıl okudukları üzerinden ortaya çıkıyor; Kürtler sığınmacıların geri döneceklerine inanmazken dindarlar buna inanıyor.

CHP'liler, MHP'liler, Aleviler ve kendi hayat tarzını Modern olarak tanımlayanlar da, Kürtlere benzer şekilde sığınmacıların geri dönmeyeceklerine inanıyorlar – ancak bu konuda neler yapılması gerektiğine dair fikirleri oldukça farklı. Hakların tanınması ya da devletin sorumluluk alması konularında devlete Kürtlere oranla çok daha az sorumluk düştüğünü düşünüyorlar. Kısacası, sığınmacıların geri dönmeyecekleri öngörüsü, devletin sorumluluk almaması ve belki bu yolla sığınmacıların ülkelerine geri dönmelerinin teşvik edilmesi arzusuna dayanıyor olabilir.

Toplumsal kutuplaşmayı tespit edebileceğimiz başka bir konu başlığı ise sığınmacılarla temasın ne kadar arzulanır olduğu. Sığınmacılarla gündelik hayatlarında temas edenler hiç temas etmeyenlere göre, muhafazakârlar modernlere göre, HDP seçmeni CHP seçmenine göre, Kürtler Türklere göre, Sünniler Alevilere göre temas konusuna daha olumlu bakıyorlar.

Doğrudan temasa onay verme arttıkça sığınmacıların ve göçmenlerin haklar temelinde entegrasyonuna verilen destek de anlamlı şekilde artıyor. Özellikle anadilde eğitim hakkına yaklaşımlar Türkiye'nin siyasi ve sosyal dinamiklerine ışık tutuyor. Geçtiğimiz 5 yıllık dönemde Kürtlerin anadilde eğitiminin biraz artmış olduğunu

görüyoruz, ama meseleye genel yaklaşım çok da değişmemiş. Halen Almanya'daki Türklerin haklarına yaklaşım ile Türkiye'deki Kürtlerin ve de Suriyelilerin haklarına yaklaşım arasında önemli farklar var. Toplum Almanya'daki Türklerin haklarını, Türkiye'deki birtakım hakların Türk olmayanlara genişletilmesine oranla çok daha fazla destekliyor. Vatandaş olan Kürtlerle vatandaş olmayan Suriyelilere benzer olan bu yaklaşım aslında toplumun bir kısmının anadilde eğitim hakkını ilke olarak desteklemediğini gösteriyor. Yine de her üç grup için (yani Almanya'daki Türkler, Türkiye'deki Kürtler ve Suriyeliler) kendi anadilinde eğitim almasını her iki kişiden biri (yüzde 49) olumlu buluyor. Burada belki de bardağı dolu mu yoksa boş tarafından görmeye karar vermemiz ve anadilde eğitim hakkında toplumsal uzlaşmayı bu noktadan kurmamız gerekiyor. Her iki kişiden birinin böyle düşünüyor olması Türkiye'nin demokratikleşmesi konusunda kaçırmamız gereken bir fırsata işaret ediyor edebilir.

Sonuçta tüm bulguları bir arada değerlendirdiğimizde sığınmacılara toplumsal yaklaşımımız kendimizle ilgili bir tablo ortaya çıkarttığını iddia edebiliyoruz. Toplum olarak ülkemizdeki 2,5 milyon sığınmacıyı nasıl gördüğümüz ve onlarla bir arada yaşamakla ilgili düşüncelerimiz daha genel bir meseleyi ortaya çıkartıyor. Uzun vadede ülkedeki her bir bireyin hayatını etkilemesi kaçınılmaz olan sığınmacıların varlığı devlet, hükümet ve vatandaş arasındaki ilişkiyi toplumun bir kez daha masaya yatıracağı sonucunu yaratıyor. Toplumun sığınmacılarla ilgili tanımlı ve uzun vadeli bir oyun planı bulunmuyor ancak bu konuda neler talep edip etmediği tanımlı. Sığınmacılarla ne kadar temas etmek istedikleri, entegrasyona ne kadar izin verdikleri, ne kadar hak tanınabileceğine dair toplumun fikri belli parametrelere göre kırılım gösteriyor ancak çok büyük farklar oluşmuyor. Diğer bir deyişle sığınmacılara bakış siyasal kutuplaşma ekseninde değişim göstermiyor. Özellikle son bir senedir neredeyse her türlü güncel gelişmenin Ak Parti taraftarı veya karşıtı olmak üzerinden kutuplaştığını ve tüm değerlendirmelerde kutuplaşmanın baskın çıktığını belirtiyoruz. Ancak, Suriyeli sığınmacılarla ilgili toplumun genel bir algısı olduğunu ve bu algının siyasete göre özel bir değişim göstermediğini raporun içinde gösterdik.

Diğer yandan, siyasi bulgulara ve terörle ilgili konulara toplumun bakışına göz attığımızda, toplumun çoğunluğu olmasa bile en az üçte birinin ümitsiz bir ruh haline girdiğini ve çözüm odağı olarak hükümetten beklentisinin azaldığını görüyoruz.

Sığınmacılar henüz toplumun oyun planına dahil değil

Toplum ağırlıklı olarak sığınmacıların uzun vadede hayatlarında olmayacaklarını ve geri ülkelerine gideceklerini düşünüyor. Ancak, şu anda Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların beşte birinin 0-4 yaş arası olduğunu, diğer bir deyişle Türkiye doğumlu olduklarını göz ardı ediyor. Dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların yaşamlarının içinde olacağına henüz tam farkında değil ve olmasıyla ilgili halkın ortalama bir oyun planı bulunmuyor. 2015 yıllık raporunda toplumun oyun planından bahsederken, toplumdaki farklı kesimlerin taleplerinin net ve anlaşılır olduğunu ama talep ettiklerini nasıl elde edeceğini ifade etmekte zorlandığını ve dolayısıyla uzlaşmacı bir çözüm için bir strateji henüz geliştirmediklerini vurgulamıştık. Hükümetin, devletin veya tüm siyasi aktörlerin çözüm üretme becerisine dair yukarıda bahsettiğimiz

ümitsizlik hali artarsa bu topraklarda her geçen gün varlığı daha da görünür olacak Suriyeli sığınmacılarla toplum kaotik bir ortamda karşı karşıya kalabilir.

3. ARAŞTIRMANIN KÜNYESİ

3.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırmalar, KONDA Barometresi aboneleri için, KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması 6-7 Şubat 2016 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, Türkiye'deki 18 yaş üstü yetişkin nüfusun, saha çalışmasının yapıldığı günlerdeki siyasal eğilimlerini, tercihleri ve profillerini yansıtmaktadır.

Araştırma, Türkiye'nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 1,7, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,3'dür.

3.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 12 Haziran 2011 Genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır.

Yerleşim yerleri önce kırsal/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında, 27 ilin merkez dahil 98 ilçesine bağlı 136 mahalle ve köyünde 2649 kişiyle hanelerinde yüzyüze görüşülmüştür.

Gidilen il	27
Gidilen ilçe	98
Gidilen mahalle/köy	136
Görüşülen denek	2649

Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Yaş grubu	Kadın	Erkek
18-28 yaş	3 denek	3 denek
29-44 yaş	3 denek	3 denek
44 yaş ve üstü	3 denek	3 denek

	Düzyey 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Çanakkale, Edirne
3	Ege	Denizli, İzmir, Kütahya, Uşak
4	Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Kocaeli
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Adana, Antalya, Hatay, Mersin
7	Orta Anadolu	Kayseri, Sivas
8	Batı Karadeniz	Samsun, Tokat
9	Doğu Karadeniz	Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Erzincan
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya
12	Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa

Görüşülen deneklerin bölgelere ve yerleşim yerleri türüne göre dağılımı aşağıdaki tablodadır.

	Anketin yapıldığı bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
1	İstanbul			18,2	18,2
2	Batı Marmara	2,0	3,5		5,4
3	Ege	4,1	6,4	4,9	15,4
4	Doğu Marmara	1,4	2,8	5,7	9,9
5	Batı Anadolu	,7		10,4	11,1
6	Akdeniz	3,2	2,9	5,7	11,7
7	Orta Anadolu	1,2	2,0	1,4	4,6
8	Batı Karadeniz	2,9	3,2		6,1
9	Doğu Karadeniz	1,4	2,1		3,5
10	Kuzeydoğu Anadolu	1,3			1,3
11	Ortadoğu Anadolu	1,4	2,1		3,5
12	Güneydoğu Anadolu	2,2	2,8	4,3	9,3
	Toplam	21,7	27,8	50,5	100,0

4. TÜM CEVAP DAĞILIMLARI

4.1. Deneklerin Profili

Cinsiyet	Yüzde
Kadın	47,1
Erkek	52,9
Toplam	100,0

Yaş	Yüzde
18 - 28 yaş	23,9
29 - 43 yaş	35,3
44+ yaş	40,8
Toplam	100,0

Eğitim durumu	Yüzde
Okuryazar değil	4,3
Diplomasız okur	1,9
İlkokul mezunu	29,3
İlköğretim / Ortaokul mezunu	15,3
Lise mezunu	32,6
Üniversite mezunu	15,3
Yüksek lisans / Doktora	1,3
Toplam	100,0

Hane Kişi Sayısı	Yüzde
1 - 2 kişi	17,4
3 - 5 kişi	66,1
6 - 8 kişi	13,8
9 ve daha fazla kişi	2,7
Toplam	100,0

Doğum yeri (bölge)	Yüzde
İstanbul	7,7
Batı Marmara	5,4
Ege	13,6
Doğu Marmara	6,1
Batı Anadolu	8,1
Akdeniz	11,2
Orta Anadolu	7,5
Batı Karadeniz	9,7
Doğu Karadeniz	7,1
Kuzeydoğu Anadolu	3,4
Ortadoğu Anadolu	5,7
Güneydoğu Anadolu	13,3
Yurtdışı	1,2
Toplam	100,0

Çalışma durumu	Yüzde
Devlet memuru	6,2
Özel sektör	6,0
İşçi	6,7
Esnaf	8,0
Tüccar / iş adamı	,8
Serbest meslek sahibi	1,7
Çiftçi, ziraatçı, hayvancı	4,4
Çalışıyor, diğer	9,0
Emekli	14,2
Ev kadını	28,4
Öğrenci	9,0
İşsiz	5,1
Çalışamaz halde	,5
Toplam	100,0

Hayat tarzı kümesi	Yüzde
Modern	26,8
Geleneksel muhafazakâr	48,6
Dindar muhafazakâr	24,6
Toplam	100,0

Örtünme durumu	Yüzde
Örtünmüyor	29,3
Başörtüsü	49,5
Türban	7,4
Çarşaf	1,1
Bekar erkek	12,7
Toplam	100,0

Etnik köken	Yüzde
Türk	81,8
Kürt	12,2
Zaza	1,6
Arap	1,7
Diğer	2,6
Toplam	100,0

Din / mezhep	Yüzde
Sünni Müslüman	93,0
Alevi Müslüman	4,9
Diğer	2,1
Toplam	100,0

Dindarlık	Yüzde
İnançsız	2,7
İnançlı	22,5
Dindar	61,3
Sofu	13,5
Toplam	100,0

Haber seyrettiği TV kanalı	Yüzde
İzlemiyorum	4,8
A Haber	5,3
ATV	15,3
CNNTürk	2,1
Fox TV	17,3
Habertürk	2,0
Halk TV	1,8
İMÇ	3,4
Kanal 7	1,5
Kanal D	9,0
Kanaltürk	,1
NTV	2,4
Roj/Nuçe/Sterk	,4
Samanyolu	,1
Show TV	4,0
Star	4,5
TRT	11,7
Ulusal	,8
Yerel kanallar	4,1
Diğer kanallar	9,4
Toplam	100,0

Aylık hane geliri	Yüzde
700 TL ve altı	4,6
701 - 1200 TL	15,8
1201 - 2000 TL	42,7
2001 - 3000 TL	21,8
3001 - 5000 TL	12,1
5001 TL ve üstü	3,1
Toplam	100,0

Oturulan evin tipi	Yüzde
Gecekondu/dış sivasız apartman	7,5
Müstakil, geleneksel ev	29,7
Apartman	55,5
Site içinde	6,2
Çok lüks bina, villa	1,1
Toplam	100,0

4.2. Suriyeli Sığınmacılar

En sık hangi İKİ grupta görüşüyorsunuz?	Yüzde
Komşu, mahalleli	67,1
Sınıf/okul arkadaşları	18,6
Dini temelli gruplar (cami cemaati)	6,8
İş arkadaşları	30,7
Hemşehriler	21,8

Yabancıların iyi eğitilmiş olması ne kadar önemli veya önemsiz?	Yüzde
Çok önemsiz	7,3
Önemsiz	6,8
Kısmen önemsiz	8,6
Kısmen önemli	13,1
Önemli	26,7
Çok önemli	37,5
Toplam	100,0

Yabancıların Türkçe konuşabilmesi ne kadar önemli veya önemsiz?	Yüzde
Çok önemsiz	6,7
Önemsiz	5,6
Kısmen önemsiz	10,1
Kısmen önemli	15,6
Önemli	30,2
Çok önemli	31,7
Toplam	100,0

Yabancıların müslüman olması ne kadar önemli veya önemsiz?	Yüzde
Çok önemsiz	17,4
Önemsiz	11,6
Kısmen önemsiz	10,5
Kısmen önemli	11,9
Önemli	20,1
Çok önemli	28,5
Toplam	100,0

Yabancıların Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu alanlarda meslek sahibi olması ne kadar önemli veya önemsiz?	Yüzde
Çok önemsiz	8,5
Önemsiz	6,9
Kısmen önemsiz	11,4
Kısmen önemli	17,8
Önemli	26,9
Çok önemli	28,3
Toplam	100,0

Suriyeli sığınmacılarla ne sıklıkta karşılaşıyorsunuz?	Yüzde
Hiç	12,5
Birkaç ayda bir	5,8
Ayda bir	6,4
Ayda birkaç kez	7,5
Haftada bir	8,6
Haftada birkaç kez	15,2
Her gün	44,0
Toplam	100,0

Suriyeli sığınmacılar ile nerelerde karşılaşıyorsunuz?	Yüzde
Mahalleimde, sokağımda	50,2
Çarşıda, pazarda	64,5
İş yerinde	10,9
Okulda	3,6
Camide	12,1
Toplu taşımada	30,9
Temasım olmadı	10,6

Türkiye'deki Kürt çocuklar anadilleri olan Kürtçe ile eğitim alabilmelidirler.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	28,0
Katılmıyorum	12,7
Kısmen katılmıyorum	8,9
Kısmen katılıyorum	9,8
Katılıyorum	16,0
Kesinlikle katılıyorum	24,7
Toplam	100,0

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye kabul edilmesi ülkemizin tarihinden, coğrafyasından kaynaklanan bir sorumluluktur	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	16,6
Katılmıyorum	11,8
Kısmen katılmıyorum	13,7
Kısmen katılıyorum	17,4
Katılıyorum	21,3
Kesinlikle katılıyorum	19,1
Toplam	100,0

Sığınmacılar Türkiye'nin ekonomisine zarar veriyor.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8,3
Katılmıyorum	9,2
Kısmen katılmıyorum	10,7
Kısmen katılıyorum	13,5
Katılıyorum	21,0
Kesinlikle katılıyorum	37,3
Toplam	100,0

Sığınmacılara çalışma izni verilmelidir.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	27,0
Katılmıyorum	14,6
Kısmen katılmıyorum	14,2
Kısmen katılıyorum	14,2
Katılıyorum	16,2
Kesinlikle katılıyorum	13,8
Toplam	100,0

Sığınmacılara oturma izni verilmelidir.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	32,0
Katılmıyorum	17,0
Kısmen katılmıyorum	13,6
Kısmen katılıyorum	12,5
Katılıyorum	12,5
Kesinlikle katılıyorum	12,4
Toplam	100,0

Türkiye'deki Suriyeli çocuklar anadilleri olan Arapça ile eğitim alabilmedirler.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	26,5
Katılmıyorum	12,7
Kısmen katılmıyorum	9,4
Kısmen katılıyorum	10,7
Katılıyorum	21,2
Kesinlikle katılıyorum	19,4
Toplam	100,0

Devletin Suriyeli sığınmacılara yaptığı yardımlar yeterlidir.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	8,7
Katılmıyorum	9,2
Kısmen katılmıyorum	8,8
Kısmen katılıyorum	13,2
Katılıyorum	20,6
Kesinlikle katılıyorum	39,5
Toplam	100,0

Suriyeli sığınmacılar ülkelerindeki savaş bitince geri döneceklerdir.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	22,7
Katılmıyorum	13,9
Kısmen katılmıyorum	11,9
Kısmen katılıyorum	11,9
Katılıyorum	18,1
Kesinlikle katılıyorum	21,5
Toplam	100,0

Suriyeliler ile kültürel olarak benzediğimizi düşünüyorum.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	37,1
Katılmıyorum	18,4
Kısmen katılmıyorum	13,8
Kısmen katılıyorum	14,4
Katılıyorum	10,3
Kesinlikle katılıyorum	5,9
Toplam	100,0

Almanya'daki Türk çocukları anadilleri olan Türkçe ile eğitim alabilmelidirler.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	5,0
Katılmıyorum	3,1
Kısmen katılmıyorum	7,6
Kısmen katılıyorum	10,9
Katılıyorum	28,5
Kesinlikle katılıyorum	44,8
Toplam	100,0

Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin kanaatinizi en iyi aşağıdakilerden hangisi ifade eder?	Yüzde
Savaşı bahane edip ekonomik çıkarla ülkemize gelen fırsatçılardır.	9,7
Bize yük olan insanlardır.	6,8
Din kardeşlerimizdir.	10,6
Ülkemizde misafirlerdir.	14,0
Zulümden kaçan insanlardır.	58,9
Toplam	100,0

Suriyeliler sizinle aynı şehirde bulunabilirler mi?	Yüzde
Evet	72,4
Hayır	27,6
Toplam	100,0

Suriyeliler sizinle mahalleniz, işyeriniz veya okulunuzda bulunabilirler mi?	Yüzde
Evet	57,1
Hayır	42,9
Toplam	100,0

Suriyeliler sizin apartmanınızda, komşunuz olarak veya arkadaş grubunuzda bulunabilirler mi?	Yüzde
Evet	40,8
Hayır	59,2
Toplam	100,0

Suriyeliler sizin evinizde veya ailenizde bulunabilirler mi?	Yüzde
Evet	13,7
Hayır	86,3
Toplam	100,0

Suriyeli sığınmacılar yüzünden iş imkanları azaldı.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	9,8
Katılmıyorum	8,8
Kısmen katılmıyorum	9,9
Kısmen katılıyorum	10,4
Katılıyorum	20,8
Kesinlikle katılıyorum	40,3
Toplam	100,0

Bundan sonra kesinlikle sığınmacı kabul edilmemelidir.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	13,1
Katılmıyorum	12,4
Kısmen katılmıyorum	11,9
Kısmen katılıyorum	13,5
Katılıyorum	15,4
Kesinlikle katılıyorum	33,5
Toplam	100,0

Sığınmacıların kabulü insanlık görevidir. Ayrım yapılmamalıdır.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	7,7
Katılmıyorum	6,9
Kısmen katılmıyorum	12,7
Kısmen katılıyorum	16,9
Katılıyorum	25,7
Kesinlikle katılıyorum	30,0
Toplam	100,0

Sığınmacılar sadece kamplarda yaşamalıdır.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	16,2
Katılmıyorum	15,0
Kısmen katılmıyorum	12,3
Kısmen katılıyorum	11,7
Katılıyorum	17,8
Kesinlikle katılıyorum	27,1
Toplam	100,0

Sığınmacılar ülkedeki gündelik hayata ayak uydurabilmelidirler.	Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	7,3
Katılmıyorum	4,6
Kısmen katılmıyorum	10,6
Kısmen katılıyorum	16,0
Katılıyorum	29,4
Kesinlikle katılıyorum	32,0
Toplam	100,0

Suriyeli sığınmacılara doğrudan ya da bir kurum vasıtasıyla yardımda buldunuz mu?	Yüzde
Bir kurum vasıtasıyla para, erzak, kıyafet yardımında buldum.	14,3
Kendi mahalleimde gördüğüm, tanıdıklar üzerinden duyduğum Suriyelilere yardım ettim.	33,2
Yardımda bulunmadım.	52,6
Toplam	100,0

Sizce Suriye neden bu duruma geldi?	Yüzde
Esad'ın halkına zulüm etmesi	34,4
Mezhep çatışması	7,5
İŞİD'in ortaya çıkması	13,3
Suriye'deki Kürtler'in bağımsızlık talebi	1,6
Türkiye'nin yanlış dış politikası	10,3
Batılı güçlerin Ortadoğu üzerindeki oyunları	32,8
Toplam	100,0

Suriye meselesinin sonuçları Türkiye'yi nasıl etkiler? (gruplanmış)	Yüzde
Diğer cevaplar	7,0
“Olumlu etkiler”	5,1
“Olumsuz etkiler”	82,8
“Türkiye'yi etkilemez”	5,1
Toplam	100,0

5. TERİMLER SÖZLÜĞÜ

Barometre raporlarında yer alan tüm bulgular, araştırmaların saha çalışmalarında görüşülen kişilerle yüz yüze yapılan anketlerde sorulan sorulara dayandırılmaktadır. Bazı sorular ve cevap seçenekleri sonrasında kısaltılarak veya basitleştirilerek, raporda gündelik dilde kullanılan terimlerle ifade edilmektedir. Örneğin kendini ne kadar dindar gördüğüne dair soruya cevaben “İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri” için, raporda kısaca “inançlı” ifadesi kullanılmaktadır. Bu bölüm hem Barometre raporunu eline ilk defa alanlar için, hem de terimlerle ilgili açıklamaya ihtiyaç duyanlar için hazırlanmıştır. İlk tabloda terimler ve açıklamaları, daha sonraki tablolarda bu terimlerin kaynağı olan soru ve cevap metinleri yer almaktadır.

Terim	Açıklama
Alevi Müslüman:	Kendi din / mezhebini Alevi Müslüman olarak tanımlayan kişi
Alt orta sınıf:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ama otomobili olmayan kesim
Alt sınıf:	Kişi başı geliri en düşük olan yüzde 20'lik kesim
Arap:	Kendi etnik kökenini Arap olan tanımlayan kişi
Başörtülü:	Kendisi veya erkekse eşinin başörtüsü ile örtündüğünü belirten kişi
Çarşaf:	Kendisi veya erkekse eşinin çarşaf ile örtündüğünü belirten kişi
Dindar:	Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri
Dindar muhafazakâr:	Kendi hayat tarzını dindar muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
Geleneksel muhafazakâr:	Kendi hayat tarzını geleneksel muhafazakâr olarak tanımlayan kişi
İdeolojik:	Siyasi görüşüme en yakın parti o, diyen kişi
İnançlı:	İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri
İnançsız:	Dinin gereklerine pek inanmayan biri
Kent:	Nüfusun 4000'in üstünde olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Kır:	Nüfusun 4000'in altında olan yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Kürt:	Kendi etnik kökenini Kürt olan tanımlayan kişi
Liderci:	Liderine, başkanına güveniyorum, beğeniyorum, diyen kişi
Metropol:	Nüfusu en yüksek 15 şehrin bütünlük şehir merkezi sınırlarındaki yerleşim yerleri (idari tanımdan farklıdır)
Modern:	Kendi hayat tarzını modern olarak tanımlayan kişi
Örtünmeyenler:	Kendisi veya erkekse eşinin örtünmediğini belirten kişi

Partisiz:	Bu partilerden hiçbirisi beni temsil etmiyor, diyen kişi
Sofu:	Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri
Son Dakikacı:	Seçim dönemlerinde partilerin çalışmalarına bakarak karar veriyorum, diyen kişi
Sünni Müslüman:	Kendi din / mezhebini Sünni Müslüman olarak tanımlayan kişi
Taraftar:	Ben / biz hep o partiye oy veririm, diyen kişi
Türbanlı:	Kendisi veya erkekse eşinin türbanla örtündüğünü belirten kişi
Türk:	Kendi etnik kökenini Türk olan tanımlayan kişi
Üst sınıf:	Kişi başı geliri en yüksek olan yüzde 20'lik kesim
Yeni orta sınıf:	Kişi başı geliri ortadaki yüzde 60'lık kesimde olan ve otomobili olan kesim
Zaza:	Kendi etnik kökenini Zaza olan tanımlayan kişi

5.1. Terimlerin Kaynağı Olan Soru ve Veriler

Kendinizi, hayat tarzı bakımından aşağıda sayacağım üç gruptan hangisinde sayarsınız?

Modern

Geleneksel muhafazakâr

Dindar muhafazakâr

Eşiniz veya siz, sokağa çıkarken başınızı örtüyor musunuz? Nasıl örtüyorsunuz?

Örtünmüyor

Başörtüsü

Türban

Çarşaf

Bekâr erkek

Hepimiz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıyız, ama değişik etnik kökenlerden olabiliriz; Siz kendinizi, kimliğinizi ne olarak biliyorsunuz veya hissediyorsunuz?

Türk

Kürt

Zaza

Arap

Diğer

Kendinizi ait hissettiğiniz dininiz ve mezhebiniz nedir?

Sünni Müslüman

Alevi Müslüman

Diğer

Dindarlık açısından kendinizi aşağıda okuyacaklarımdan hangisiyle tarif edersiniz?

Dinin gereklerine pek inanmayan biri

İnançlı ama dinin gereklerini pek yerine getiremeyen biri

Dinin gereklerini yerine getirmeye çalışan dindar biri

Dinin tüm gereklerini tam yerine getiren dindar biri

Genel olarak sandıktaki oy tercihinizi sayacağım sebeplerden hangisi etkiliyor, hangisi belirliyor?

Ben/biz hep o partiye oy verimiz.

Siyasi görüşüme en yakın parti o.

Liderine, başkanına güveniyorum, beğeniyorum.

Bu partilerden hiçbirisi beni temsil etmiyor.

Seçim döneminde partilerin çalışmalarına bakarak karar veriyorum.

Toplam

Yerleşim Kodu (Örneklemeden gelen veri)

Kır

Kent

Metropol

Ekonomik sınıflar (Hanedeki kişi sayısı, hane geliri ve otomobil sahipliği kullanılarak hesaplanıyor)

Alt sınıf

Alt orta sınıf

Yeni orta sınıf

Üst sınıf